

Europa gaat om mensen!

Concept verkiezingsprogramma D66 voor het Europese Parlement

Verantwoording

Het concept verkiezingsprogramma 'Europa gaat om mensen' is tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van de Permanente Programma Commissie (PPC). De stemgerechtigde leden van D66 stellen op 7 maart 2009 tijdens het congres in Rotterdam de definitieve tekst vast. De verkiezingen voor het Europees Parlement vinden plaats op 4 juni 2009.

Het concept verkiezingsprogramma is geschreven door een redactie bestaande uit Joris Backer (voorzitter PPC), Annelou van Egmond (eindredacteur), Fleur Gräper-van Koolwijk, Corina Hendriks, Joost Sneller en Coen Brummer. Daarbij is dankbaar gebruik gemaakt van de suggesties van velen. De redactie ontving vele tientallen bijdragen via e-mail, had bijeenkomsten over alle hoofdstukken met deskundigen en verleide veel drukbezette prominente leden om vroege versies van commentaar te voorzien.

Ten behoeve van leden die de concept tekst willen amenderen is er op het intranet van D66 een exemplaar van het verkiezingsprogramma beschikbaar met regel- en paginanummering. De inleiding, de financiële bijsluiter en de epiloog (de laatste twee worden later toegevoegd aan het definitieve programma) behoren niet tot het verkiezingsprogramma en zijn om die reden niet amendeerbaar.

Inleiding: Europa gaat om mensen

Er is zoveel te doen!

Op 4 juni 2009 kiezen de stemgerechtigde burgers van Nederland de nieuwe leden van het Europees Parlement. In die eerste week van juni vinden in alle zevenentwintig landen van de Europese Unie ('Europa') verkiezingen plaats. Met uw stem op D66 versterkt u het sociaalliberale geluid in Europa en dat is nodig. Want op het dieptepunt van de financiële en sociaaleconomische wereldcrisis is de verleiding groot om terug te vallen in oude patronen van nationalisme (eigen volk eerst), protectionisme (eigen markt eerst), korte termijn denken (geen investeringen in duurzaamheid) en machtsvertoon (mensenrechten even niet belangrijk).

Dat mogen wij niet laten gebeuren. Versterk het tegengeluid, versterk de positieve, vooruitstrevende krachten in Europa die samen het belang van het Europa van de mensen nastreven. Vergroot op die manier de verantwoordelijkheid van Europa op het gebied van duurzaamheid, veiligheid en energie.

Ooit is Europa gevormd op de puinhopen van twee wereldoorlogen. Met het doel om nationale tegenstellingen te overbruggen door belangrijke economische goederen te integreren. Europa heeft in de laatste vijftig jaar een grote bijdrage geleverd aan ons welzijn en onze welvaart. Natuurlijk is Europa met zevenentwintig leden ingewikkelder dan vroeger. Natuurlijk zijn er ergernis-wekkende tekortkomingen, met name in de democratische verantwoording van de

macht. Maar Nederland is ook niet in vijftig jaar een democratie geworden. Ook in Nederland valt er op dat punt nog veel te verbeteren.

In ons programma voor de verkiezingen van de Tweede Kamer in 2006 verkeerden wij dat Europa voor Nederland 'binnenland' is. In dit programma voor Europa trekken wij die kritische maar opbouwende lijn door. Verdergaande samenwerking en het verlagen van drempels in Europa, het werkelijk open maken van de Europese markt van goederen en diensten biedt meer kansen dan bedreigingen.

Tijdens de verkiezingen voor het Europees Parlement vragen de oplopende werkloosheid, de aftakeling van de traditionele industrieën, de waardeverliezen van pensioenfondsen, de oplopende inflatie en het tekortschietend toezicht van nationale banken om politieke antwoorden en maatregelen. D66 is ervan overtuigd dat alleen grensoverschrijdende oplossingen beslissende wendingen teweeg kunnen brengen in de modernisering van industrie, in de omschakeling naar duurzaamheid, naar effectiever toezicht op het financiële verkeer en naar grotere participatie van niet-actieven in de Nederlandse economie. Zover is Europa nog lang niet.

Europees antwoord in de wereld

Europese samenwerking is de beste garantie voor vrede, duurzaamheid en welvaart in het komende decennium. In de maanden voor de verkiezingen is de noodzaak gebleken van een gezamenlijke aanpak bij de financiële Europa gaat om mensen en daarop volgende economische crisis. Nu er in de Verenigde Staten nieuwe ambities zijn voor duurzaamheid kan Europa daarop niet met verdeeldheid antwoorden. Alleen als Europa met één stem spreekt kan het op wereldniveau een rol van betekenis spelen. Wij moeten ervoor zorgen dat Europa een gelijkwaardige partner is voor andere wereldmachten. Een partner met de ambitie om de wereld daadwerkelijk rechtvaardiger, vreedzamer en duurzamer te maken. De beste manier waarop Nederland een rol kan spelen in de wereld is via een sterk en democratisch Europa waar de stem van alle burgers, ook van de Nederlanders, wordt gehoord.

D66 vindt dat in het Europa ván de mensen ook oplossingen kunnen worden gevonden dóór mensen, door middel van grensoverschrijdende samenwerking van mensen en organisaties. Initiatieven op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg en energie hoeven niet allemaal via de Europese instellingen plaats te vinden. Inventiviteit, creativiteit en de houding dat internationale samenwerking oplossingen kan bieden voor Nederland moeten worden aangemoedigd. Succesvolle initiatieven kunnen op termijn ook leiden tot Europese toepassing voor alle zeventwintig landen. Zo kan Europa van onderop groeien, in plaats van dat het vanuit Brussel opgelegd wordt.

De Europese Grondwet is in Nederland per referendum verworpen. Na bezinning en aanpassing is recent het Verdrag van Lissabon gesloten. D66 erkent de tekortkomingen van het Verdrag van Lissabon en betreurt het dat er niet opnieuw een referendum in Nederland over is gehouden. Inmiddels is het verdrag door 26 landen geratificeerd. D66 vindt de verbeteringen belangrijk genoeg om het verdrag te steunen. Met name de versterking van de rol van het Europees parlement en het aannemen van het Handvest van de Grondrechten is daarin doorslaggevend.

Veel gedaan

De afgelopen jaren heeft de kleine delegatie van D66 in het Europees Parlement, samen met onze zusterpartijen binnen de Liberaal Democratische Fractie (ALDE – fractie) een stempel kunnen drukken op de Brusselse besluitvorming. De ALDE-fractie is met haar inbreng en stem in veel gevallen doorslaggevend geweest: de sociaalliberale stem doet er toe in het Europees Parlement.

Kadertekst: De fractie en alle medewerkers van D66 in Brussel hebben de afgelopen jaren keihard gewerkt. Soms vrijwel onzichtbaar in commissievergaderingen. Soms in de schijnwerpers van de internationale media. Sophie In 't Veld durft, op de Italiaanse televisie, te ageren tegen de conservatieve standpunten van hun minister over euthanasie. Ook komt ze in Moskou met gevaar voor eigen leven op voor de rechten van homo's. Bij de CIA staat al lang een sterretje bij haar naam als de parlementariër die blijft hameren op het respecteren van burgerrechten, ook in tijden van terrorismebestrijding. Wie de woorden 'Privacy' en 'In t Veld' samen invoert in Google krijgt minstens 500.000 (half miljoen!) hits.

Nederland in Europa

D66 wil dat Nederland weer meedoet in de voorhoede van Europa. Te vaak heeft Nederland in de laatste jaren langs de zijlijn gestaan en op de rem getrapt. Wie actief en constructief meedenkt over de toekomst, wie de kansen ziet en aan oplossingen bijdraagt, die heeft invloed op het proces en legt gewicht in de schaal. Europa wordt zeker beter van een actieve bijdrage van Nederland. Overigens kunnen veel van de idealen van D66 gewoon in Nederland zelf verwezenlijkt worden. Denk aan het verbeteren van arbeidsmarkt, woningmarkt en onderwijs. Maar voor een aantal belangrijke idealen is de schaal van de problemen en van de oplossingen deels Europees, deels Nederlands. Dat geldt in de eerste plaats voor duurzaamheid, veiligheid en energie. Het geldt ook voor de arbeidsparticipatie en vergrijzing in Nederland. Grote gebieden in Europa, zoals de Balkan en Oost-Europa huisvesten een enorm potentieel aan jonge mensen die nu te weinig onderwijsmogelijkheden hebben. Verhoging van uitgaven voor opleiding en een flexibeler Europese arbeidsmarkt zullen veel meer welvaart kunnen brengen voor jongeren in Europa dan het voorzetten van de huidige stagnatie die het gevolg is van protectionisme.

D66 ziet globalisering niet als een angstvisioen maar als een kans. Globalisering is bovendien niet iets wat ons in Nederland zomaar overkomt. De Nederlandse economie is groot geworden door internationale expansie. Duurzame groei is de basis voor onze immateriële vrijheden. Deze verkiezingen gaan voor D66 dan ook over optimisme en het grijpen van kansen. In de nieuwe wereld van vandaag staat Nederland met Europa sterker dan alleen.

De recente geschiedenis heeft aangetoond dat de euro als munt én een gezamenlijke gecoördineerde Europese aanpak voor ons een buffer bieden in deze periode van economische en financiële turbulentie. Een sterk Europa kan effectief onderhandelen met Rusland over gasreserves, of met de Verenigde Staten over het massaal opslaan en combineren van persoonsgegevens. Een sterk Europa kan effectief optreden tegen criminelen en terroristen. Samen kunnen we handel drijven met de rest van de wereld en goederen via onze havens, met name die van Rotterdam, in- en uitvoeren.

In een halve eeuw is Europa langzaam opgebouwd door onderhandelingen tussen lidstaten en het functioneren van bovennationale instellingen. Europa begeeft zich nu ook op terreinen waar waarden een belangrijke rol spelen. Bijvoorbeeld homorechten, vrijheid van godsdienst en vrijheid van meningsuiting of stamcelonderzoek. Maar waarden laten zich niet door diplomaten uitonderhandelen tot een compromis. Europa wordt steeds meer een politieke entiteit, waar de burgers gezamenlijk keuzes moeten maken over de gedeelde waarden die de grondslag vormen voor onze gemeenschap.

Wie alles bij het oude wil houden doet zichzelf en anderen te kort. D66 wil vooruitgang. Geef ruimte aan ontplooiing van Europese burgers, in het bijzonder aan hun ondernemerschap en aan hun innovatieve ideeën. Politici die beloven dat we dat in Nederland allemaal wel alleen kunnen regelen maken zich schuldig aan kiezersbedrog. Hun solidariteit is er voor de gevestigde belangen, de insiders.

Kader: De (staats)monopolies van voormalige nutsbedrijven blijken moeilijk te doorbreken. Maar dankzij liberalisering van de telecommarkt hoeven we niet meer weken op een telefoonaansluiting te wachten, zijn de tarieven omlaag gegaan en kunnen en we onze mobiele nummers meenemen naar een nieuwe aanbieder. Het openbreken van de monopolies van gesubsidieerde nationale inefficiënte luchtvaartmaatschappijen heeft vliegpreizen binnen het bereik van velen gebracht. Maar als het gaat om posttarieven, de beste ziekenzorg en om gas en elektriciteit is de klant nog steeds geen koning.

Gelijke kansen

Insiders tegenover nieuwkomers: dat is een tegenstelling die D66 ook in Europa wil bestrijden. Door ook nieuwkomers eerlijke kansen te geven op onze eigen markt en solidair mee te helpen de achterstanden in te halen. Soms ook zijn de Nederlanders zelf nieuwkomers. Ondernemende landgenoten, die de sprong wagen en een agrarisch bedrijf beginnen in Denemarken, een softwarebedrijf in Roemenië of een makelaardij in Frankrijk. Zij mogen niet achtergesteld worden bij lokale concurrenten. Gelijke kansen, daar worden we allemaal beter van!

De markteconomie heeft in Nederland veel welvaart gebracht. Er zijn echter in de afgelopen jaren in de wereld, en ook in Nederland, in bepaalde sectoren onverantwoorde risico's genomen. Het heeft ook aan goede regulering en toezicht ontbroken. De regelgeving heeft niet altijd gelijke tred gehouden met nieuwe ontwikkelingen in de markt en zeker niet met de grensoverschrijdende risico's (zoals in de kapitaalmarkten).

Een transparant Europa

D66 pleit ervoor dat uit nieuwe wet- en regelgeving helder blijkt welke rechten en plichten uitvoering zijn van EU wetgeving en welk deel de Nederlandse wetgever zelf heeft toegevoegd, verzwamd of gecompliceerd.

Uitgangspunt voor D66 is: overheidsbesluiten moeten worden genomen op een niveau zo dicht mogelijk bij de burger (subsidiariteit). Door heldere verantwoording af te leggen door bestuurders op landelijk, regionaal en lokaal niveau blijkt de oorsprong van het besluit. Onverminderd geldt daarnaast de noodzaak van verbetering van verantwoording door de Europese instellingen, in het

bijzonder over bestedingen van budgetten. Voor D66 is dat een basisvoorwaarde voor democratie. Want Europa is in ons gedachtegoed een collectief van burgers en niet een constructie van lidstaten.

D66 in Europa

Hoe kunt u als kiezer weten wat D66 met uw stem doet in Europa? Dit verkiezingsprogramma geeft u daarop antwoord. Het is opgesteld aan de hand van actuele thema's zoals:

- werken en ondernemen zonder grenzen;
- gezondheid en voedsel;
- energie, mobiliteit en duurzaamheid;
- onderwijs, ontwikkeling en ontdekkingen;
- democratie, rechten, plichten en grenzen;
- vrede en veiligheid.

Dit programma is ambitieus, maar in de uitvoering ervan is D66 nuchter en realistisch. Wij praten mensen niet naar de mond door te suggereren dat de politiek al hun problemen zal oplossen, ook niet de Europese politiek. Die maakbaarheidsbelofte is niet vol te houden en leidt er toe dat mensen teleurgesteld raken in de politiek. Niet ieder incident, risico of ongemak in het leven kent een politiek antwoord.

Kader: D66 neemt graag het voortouw in het creëren van een open samenleving zonder drempels. Een maatschappij waarin iedereen zich vrij kan bewegen en tot zijn recht kan komen. Wij willen een wereld waarin iedereen uitzicht heeft op een menswaardig bestaan. Meer dan ooit willen we doen waar we goed in zijn: het ontwikkelen en steunen van baanbrekende initiatieven in Nederland, in Europa en in de wereld. Of het nu gaat om duurzame energie, om veiligheid, mensenrechten of natuurontwikkeling. Nederland is een van de meest ontwikkelde landen ter wereld. Dat willen we blijven en verder uitbouwen en Europa is daarvoor een belangrijk instrument.

Deze inleiding sluit af met een voorproefje uit de keuzes die in dit programma worden gemaakt.

Dit wil D66:

1. De democratische controle op het Europees bestuur moet dringend versterkt worden. Europa moet efficiënter, effectiever en transparanter worden. Hiervoor is het noodzakelijk dat zo veel mogelijk veto's worden afgeschaft en het Europese Parlement volledig zeggenschap krijgt. De Europese Commissie moet een afspiegeling worden van de uitslag van de verkiezingen voor het Europees Parlement. De uitspraken van de burger moeten daadwerkelijk gaan tellen in Brussel. Alleen zo kan de kloof worden gedicht. Een eerste en noodzakelijke stap in die richting is het in werking treden van het Verdrag van Lissabon.

2. De financiering van de Europese Unie moet met de hoogste spoed op de schop; binnen de Europese Unie moeten kosten eerlijker worden verdeeld en baten efficiënter worden besteed. Als we de landsbijdrage hoofdelijk omslaan blijkt dat een rijke Portugees minder bijdraagt aan de Europese Unie dan een arme Nederlander.

3. De Europese interne markt is van grote waarde voor onze economische groei. Deze interne markt is nog vol belemmeringen. Het wegnemen van barrières voor handel blijft nodig. Vooral in de dienstensector moeten obstakels voor grensoverschrijdend ondernemen snel worden verwijderd.

4. Europa moet krachtiger en eensgezinder optreden in de WTO waar besloten wordt over de spelregels van de wereldeconomie; minder handelsbarrières en minder exportsubsidies. Juist door een sterkere externe handelspolitiek te voeren kan Europa de normen stellen voor respect voor arbeidsvoorwaarden en duurzaamheid.

5. Europa moet meer haast maken met werken aan een nieuw, duurzaam energiebeleid en ons gezamenlijk verweren tegen het machtsvertoon van hen die aan de gas- en oliekraan draaien. Een Europese energiemarkt moet snel tot stand komen.

6. Europees beleid ten aanzien van asiel en migratie moet een einde maken aan hopeloze en eindeloze opvangtrajecten en aan mensenhandel. Een Europese Blue Card moet als economisch instrument niet alleen de kwantiteit maar zeker ook de kwaliteit van de instroom reguleren.

7. Het is hoog tijd om de gezamenlijke Europese aanpak van terrorisme en grensoverschrijdende misdaad verder te intensiveren. Criminelen werken al 'heel goed' samen in Europa, nu politie en justitie nog!

8. D66 pleit voor een volwaardig gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. Op die manier kan de Europese Unie in de hele wereld opkomen voor mensenrechten en fundamentele vrijheden en binnen de NAVO en de VN met één mond spreken. Soft power (diplomatie) waar dat kan en een gebundelde militaire macht van samenwerkende defensieonderdelen van de lidstaten waar dat moet.

Sociaal-liberale richtingwijzers

D66 draagt oplossingen aan voor vraagstukken die nu spelen in Europa. De dagelijkse praktijk is echter moeilijk te voorspellen. Ongetwijfeld komen er ook de komende jaren in Europa nieuwe onderwerpen op de agenda waarop we nu nog geen pasklaar antwoord hebben. In al die gevallen hebben we als uitgangspunt de vijf richtingwijzers die ook een onderdeel vormen van ons Verkiezingsprogramma 2006 en een leidraad zijn in de partij. Alle vertegenwoordigers van D66, lokaal, provinciaal, landelijk én in Europa, zullen aan de hand van deze richtingwijzers ook bij nieuwe kansen of uitdagingen reageren op een wijze waarin u zich als sociaal-liberaal herkent:

- Vertrouw op de eigen kracht van mensen
- Denk en handel internationaal
- Beloon prestatie en deel de welvaart
- Streef naar een duurzame en harmonieuze samenleving
- Koester de grondrechten en gedeelde waarden

1 (Amendeerbaar gedeelte)

2 Hoofdstuk 1 Mensen verdienen beter

3

4 De groei van de welvaart in Nederland is de laatste decennia voor een belangrijk deel te danken
5 aan de wijze waarop Nederlandse ondernemers en consumenten hebben weten te profiteren van
6 ons EU-lidmaatschap. Het EU-lidmaatschap levert elk huishouden jaarlijks een paar duizend euro
7 extra op. Op dit moment staat de economische groei in Nederland en in Europa onder druk. De
8 internationale financiële crisis, de economische neergang, de klimaatverandering, het energie- en
9 voedselvraagstuk; het zijn belangrijke uitdagingen waar we de komende jaren mee te maken
10 krijgen. Bovendien vergrijst de (Europese) bevolking.

11

12 In eigen land zullen we op deze veranderingen en uitdagingen moeten inspelen door meer en
13 beter onderwijs, de liberalisering van de arbeidsmarkt, het verhogen van de AOW-leeftijd, het
14 opbreken van de huizenmarkt en het verbeteren van de randvoorwaarden voor de individuele
15 levenskeuze van burgers ten opzichte van werk, zorg en samenleven. Daar maakt D66 zich
16 onophoudelijk sterk voor in het Nederlandse parlement.

17

18 Maar ook in Europa kijkt D66 altijd naar de lange termijn. Op dit moment is een open Europese
19 economie zonder binnengrenzen van groter belang dan ooit, voor Nederland én voor de andere
20 EU-lidstaten. Europa is ons achter- én ons binnenland. Het onverstandigste dat we kunnen doen,
21 is ons terugtrekken op ons nationale erf. Een kleine en open economie als de Nederlandse heeft
22 veel belang bij een sterke open Europese markt. Het merendeel van de Nederlandse handel vindt
23 binnen Europa plaats. De Rotterdamse haven voert goederen door via Europese wateren naar
24 Duitsland, Oostenrijk en verder. Nederland profiteert ook van de euro als gemeenschappelijke
25 munt die inmiddels internationaal veel vertrouwen geniet. Alleen een sterke Europese markt
26 kan de concurrentie aan met opkomende economieën als China en India.

27

28 Een open Europese markt: transparant en zonder barrières

29 Stabiele financiële markten zijn de basis voor een gezonde economie. De huidige financiële crisis
30 is een mondiaal probleem, waarop mondiaal een antwoord moet worden geformuleerd. D66 wil
31 dat Europa hierin het voortouw neemt.

32

33 > De werking van financiële markten moet worden verbeterd. D66 wil dat de Europese Unie
34 hogere eisen stelt aan de transparantie en kwaliteit van de informatie over financiële producten.
35 De onafhankelijkheid van kredietbeoordelaars verdient hierbij extra aandacht. Regelgeving moet
36 worden aangepast aan nieuwe producten en ontwikkelingen in de markt. D66 steunt het voorstel
37 voor één Europese toezichthouder voor financiële instellingen op Europees niveau.
38 Samenwerking is noodzakelijk bij financieel gedrags- en systeemtoezicht om te voorkomen dat
39 we toekomstige generaties opzadelen met een volgende financiële crisis.

40

41 > Overheidsingrijpen in tijden van economische neergang is te rechtvaardigen. Maar dit mag niet
42 leiden tot concurrentievervalsing, protectionisme of het fragmenteren van de interne markt.
43 Hierbij is het cruciaal dat de regels die in de Europese Unie zijn afgesproken over aanvaardbare
44 nationale begrotingstekorten en rentebeleid strikt worden nageleefd (Stabiliteitspact). Deze
45 afspraken bieden nu al voldoende flexibiliteit voor uitzonderlijke tijden. Die ruimte moet worden
46 gebruikt. Maar de financiële crisis mag geen excuus zijn om begrotingstekorten te laten oplopen

47 ook niet in Nederland. Aan de onafhankelijkheid van de Europese Centrale Bank mag niet
48 worden getornd.

49

50 Verder met de interne markt

51 > D66 is voorstander van de verdere voltooiing van de interne markt, met name als het gaat om
52 belangrijke sectoren zoals energie, post en transport. Voor D66 staat de burger centraal, ook als
53 consument, koper en gebruiker van diensten. Door eerlijke concurrentie in een open Europese
54 markt krijgen we meer keus, betere kwaliteit en lagere prijzen van goederen en diensten. Vooral
55 in de dienstensector is nog een enorm onbenut potentieel van groei en nieuwe banen. De lidstaten
56 moeten eindelijk haast maken met het neerhalen van bureaucratische en protectionistische
57 barrières. Vrij verkeer van diensten en werknemers, bijvoorbeeld in de zorgsector, zal het aanbod
58 en de kwaliteit van zorgdiensten sterk vergroten.

59

60 > De overheid is en blijft verantwoordelijk voor de kwaliteit en toegankelijkheid van publieke
61 diensten. Er moet echter continu kritisch worden bekeken of deze diensten niet kwalitatief en/of
62 kwantitatief geheel of gedeeltelijk beter en goedkoper kunnen worden aangeboden door
63 marktpartijen op een open Europese markt. De Europese Unie schrijft niet voor hoe publieke
64 diensten moeten worden georganiseerd of gefinancierd. Maar daar waar is gekozen voor het
65 toelaten van marktwerking, moeten de regels voor eerlijke concurrentie worden nageleefd.

66

67 > Het mededinging- en concurrentiebeleid van de Europese Commissie heeft het overduidelijk
68 bewezen: een sterke markt heeft een sterke overheid nodig. En daarnaast een betrouwbare toets
69 door de rechter: het Europese Hof van Justitie te Luxemburg is een belangrijke factor gebleken in
70 de onafhankelijke toetsing en daarmee bevordering van de interne Europese markt. Om de interne
71 markt goed te laten functioneren, moet de Europese Commissie ook de uitvoering door lidstaten
72 van Europese wetgeving strikt blijven volgen. Europese richtlijnen dienen doelmatig, voldoende
73 specifiek en proportioneel te zijn. Geen micromanagement! Veel ondernemers, met name in het
74 midden en kleinbedrijf (MKB), hebben in de praktijk nog steeds moeite om in andere Europese
75 landen hun diensten aan te bieden. Juist voor onze diensteneconomie is het van belang dat er zo
76 snel en volledig mogelijk een goede dienstenrichtlijn wordt ingevoerd. Op die manier wordt de
77 weg vrij gemaakt voor grensoverschrijdende bedrijven in de dienstensector.

78

79 > D66 is voorstander van een adviescollege toetsing administratieve lasten (Europese Actal),
80 zoals dat ook in Nederland bestaat, ter vermindering van regeldruk voor bedrijven, burgers,
81 instellingen en professionals. Ondoorzichtigheid van regels en verschillen in nationale omzetting
82 belemmeren ondernemerschap en innovatie, (bijvoorbeeld bij publieke aanbestedingen en
83 staatssteun).

84

85 > Europese wetsvoorstellen moeten ook in de toekomst allemaal worden voorzien van een impact
86 assessment, waarin de verwachte resultaten en consequenties worden uitgewerkt. De bestaande
87 impact assessments zullen sterk verbeteren als er steeds meer meetbare beoordelingselementen
88 worden benoemd. Veel wetten zijn tevens voorzien van een clause voor evaluatie. D66 vindt
89 dat wetten in de regel een horizonbepaling moeten hebben, zodat de betreffende wetgeving na
90 bijvoorbeeld vijf jaar automatisch vervalt, tenzij door het Europese Parlement besloten wordt tot
91 verlenging of aanpassing.

92

93 De fiscale stelsels voor de burgers van de lidstaten ziet D66 als een nationale aangelegenheid.
94 D66 steunt de voorstellen van de Europese Commissie voor een gemeenschappelijke grondslag
95 voor winstbelasting die grensoverschrijdend ondernemerschap eenvoudiger maakt.

96
97 > D66 juicht de uitbreiding van een gemeenschappelijk eurobetalingsgebied (Single European
98 Payment Area) toe. Doel is om één 'betaalruimte' te creëren waarbij betalingen en betaalkaarten
99 overal in Europa op dezelfde manier functioneren, zonder meerkosten bij betalingen over de
100 grens. Transparantie van gemaakte kosten op de betaaldienstenmarkt is nodig. Dit maakt
101 werken en ondernemen over de grens eenvoudiger.

102
103 Mensen maken het verschil
104 De Europese interne markt gaat over vrij verkeer van goederen, diensten én personen. Het zijn
105 uiteindelijk de mensen in Europa die het doen, niet de lidstaten. D66 vertrouwt op de creativiteit
106 van mensen, als werknemers, werkgevers, burgers en consumenten, om activiteiten te ontplooiën
107 en oplossingen te vinden voor problemen die op hun pad komen. Vermijd regelzucht.
108 Protectionistische bureaucratische regels belemmeren deze creativiteit en moeten daarom zoveel
109 mogelijk verdwijnen.

110
111 > D66 wil dat de mobiliteit van werknemers in de Europese Unie verder wordt verbeterd en
112 gestimuleerd. Steeds meer mensen gaan voor kortere of langere periode in het buitenland werken
113 en wonen. Mobiliteit van werknemers, studenten, academici of kunstenaars moet niet worden
114 belemmerd door obstakels in sociale zekerheid. Wel zal de positie van kwetsbaren op de
115 arbeidsmarkt beschermd worden op een wijze die hen niet belemmert te profiteren van de kansen
116 van een internationale arbeidsmarkt. Er wordt streng toegezien op het voorkomen van illegale
117 arbeid en uitbuiting van arbeidsmigranten.

118
119 > De afspraken over de wederzijdse erkenning en het meenemen van opgebouwde rechten
120 moeten voortdurend worden aangepast aan de eisen van mobiliteit en flexibiliteit. Daarnaast
121 moeten lidstaten bij het maken van nationaal beleid op het gebied van belastingen, sociale
122 zekerheid en pensioenen stelselmatig rekening houden met de situatie van grensarbeiders.

123
124 > D66 wil zo min mogelijk belemmering voor het vrije verkeer van mensen binnen Europa, en
125 dus van Europese arbeidsmigranten uit volwaardige EU-lidstaten. Daarom is D66 voor het
126 onmiddellijk openstellen van onze arbeidsmarkt voor werknemers uit nieuwe lidstaten.
127 Landen die bij de toetreding van de tien nieuwe lidstaten in 2004 geen eisen stelden aan nieuwe
128 werknemers hebben hierdoor belangrijke voordelen behaald.

129
130 > D66 is voor een volwaardig Europees 'Blue Card' systeem, naar Amerikaans voorbeeld, dat de
131 toelating van kennismigranten van buiten de Europese Unie vereenvoudigt. In de toekomst heeft
132 Europa behoefte aan zowel hoog- als laagopgeleide werknemers om tekorten op de arbeidsmarkt
133 aan te vullen, met name ook in de zorg. Vooraf vaststellen of een migrant over voldoende
134 vaardigheden beschikt om zich zelfstandig op de Europese arbeidsmarkt te bewegen is zowel in
135 het belang van degene die ergens een nieuw leven wil beginnen als van de samenleving waarin
136 dat nieuwe leven vorm moet krijgen. Maar de huidige voorstellen van de Europese Commissie
137 voor een Blue Card bevatten veel te veel beperkingen, en zijn volstrekt onvoldoende. Daarnaast
138 moet een systeem worden ingericht om voor bepaalde beroepen waarvoor een tekort dreigt niet-

139 EU- ingezetenen voor een vooraf vastgestelde periode toegang te geven tot de Europese
140 arbeidsmarkt.

141

142 Kennis en innovatie: onderzoek en onderwijs

143 De Europese Unie wil in 2010 de meest dynamische en concurrerende kenniseconomie ter wereld
144 zijn (de zgn. Lissabon Strategie, afgesproken in 2000). Deze doelstelling dreigt bij lange na niet
145 te worden gehaald. Om mee te tellen in de wereldeconomie is investeren in kennis de enig
146 verstandige strategie. Zoals D66 in Nederland consequent pleit voor een structurele
147 meerjaarlijkse verhoging van uitgaven aan onderwijs en onderzoek, pleit D66 in Europa voor een
148 flinke impuls voor kennis en innovatie in de Europese economie. De Europese Unie moet talent
149 aantrekken en voortbrengen, en ruimte bieden aan individuen, ondernemingen en organisaties om
150 te excelleren, investeren en innoveren.

151

152 > Investeren in een kenniseconomie levert op de lange termijn een hoog rendement op. De
153 Europese lidstaten hebben afgesproken 3% van hun Bruto Nationaal Product te besteden aan
154 onderzoek en ontwikkeling (Lissabon Strategie). D66 wil dat nationale overheden, inclusief
155 Nederland, het bedrijfsleven aanspreken op hun volstrekt tekortschietende bijdrage en dat zij een
156 extra inspanning leveren om de afgesproken doelstelling te bereiken. Te denken valt aan een
157 verdere uitbreiding van het instrument 'kennisvouchers' voor het midden- en kleinbedrijf maar
158 zeker ook aan het intensiveren van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Sterk groeiende
159 economieën als India en China gaven in de afgelopen decennia 8-9% uit aan onderzoek en
160 ontwikkeling. De focus van de Europese Unie en nationale uitgaven moet van het subsidiëren van
161 verouderde industrieën en landbouwproductie verschuiven naar innovatie en kennis.

162

163 > Innovatie komt soms door toevallige ontdekkingen maar veel vaker vanuit een goede kennis-
164 en innovatieinfrastructuur. De Europese Unie moet meer geld beschikbaar stellen aan
165 universiteiten en onderzoeksinstituten die grensoverschrijdend samenwerken. D66 streeft naar
166 een Europese Ruimte voor Onderzoek, waar Europese samenwerking en kennisdeling centraal
167 staan. Op die manier ontstaat er naast een vrij verkeer van goederen, diensten en personen ook
168 een vrij verkeer van kennis in Europa. Goede stappen zijn al gezet in het erkennen van diploma's
169 in andere landen. Het verwijderen van onnodige obstakels op het gebied van immigratie,
170 arbeidsrecht of sociale zekerheid is van groot belang. Er zijn vaak toch nog te veel praktische
171 obstakels bij het binnenhalen van buitenlands onderzoekstalent. Europa moet een magneet
172 worden voor de Best and Brightest, door een cultuur te ontwikkelen die innovatie en
173 ondernemerschap aanmoedigt en waardeert.

174

175 > In de huidige informatiemaatschappij is kennis, creativiteit en innovatie van steeds groter
176 belang. Digitale ontwikkelingen op internet en op het gebied van open-source-software
177 stimuleren een snellere verspreiding en gebruik van informatie. Bescherming van intellectueel
178 eigendom is belangrijk voor innovatie, maar mag niet gebruikt worden als protectionistisch
179 instrument om de snelle ontwikkelingen op het gebied van software te ondermijnen.

180

181 > D66 is voor een Europese markt voor intellectueel eigendom. In de komende vijf jaar moet er
182 eindelijk een EU-gemeenschapsoctrooi komen. Het moet voor mensen eenvoudiger en goedkoper
183 worden een octrooi aan te vragen dat voor heel Europa geldt. Volgens D66 is het van belang dat
184 creatieve uitingen (bijvoorbeeld door kunstenaars en auteurs) worden beschermd. Echter het
185 auteursrecht mag de rechten van consumenten niet uithollen.

186

187 Europa als economische factor in de wereld

188 De wereldeconomie verandert voortdurend. Naast de voortgaande handel met de Verenigde
189 Staten, hebben we steeds meer te maken met opkomende economieën in Azië en Latijns
190 Amerika. Door niet alert te reageren laat Europa kansen liggen, ook in Afrika. Juist nu moet voor
191 Europa vrije en open handel voorop staan. D66 is daarom geen voorstander van speciale
192 beschermingsconstructies tegen nationale investeringsfondsen (zogenaamde sovereign wealth
193 funds) naast de bestaande regels.

194

195 > De Europese Unie moet krachtiger optreden in de Wereldhandelsorganisatie, waar besloten
196 wordt over de spelregels van de wereldhandel. De Europese Unie moet krachtig pleiten voor
197 minder handelsbarrières en minder exportsubsidies en voor meer respect voor
198 arbeidsvoorwaarden en duurzaamheid.

199

200 > Goede en vrije handelsrelaties zijn voor ontwikkelingslanden veel effectiever dan
201 ontwikkelingshulp. D66 wil daarom dat ontwikkelingslanden gemakkelijker toegang krijgen tot
202 de Europese markt. De Europese Unie moet een einde maken aan concurrentievervalsende
203 subsidies en beschermingsmaatregelen voor Europese bedrijven om zo de realisatie van de
204 Millenniumdoelstellingen dichterbij brengen. Daarnaast vraagt D66 aandacht voor de nieuwe
205 stroom grootschalige investeringen en overnames in Afrikaanse landen, met name door China.
206 Europa moet haar economisch gewicht aanwenden om te zorgen dat dit leidt tot een verbetering
207 van de milieu- en sociale normen, transparantie, eerlijke concurrentie, democratie en
208 mensenrechten.

209

210 > Uitbreiding van de Europese Unie heeft veel economische voordelen, voor de toetreders maar
211 ook voor de Europese Unie als geheel. De twaalf lidstaten die de laatste vijf jaar zijn toegetreden
212 hebben alle een versnelde economische groei doorgemaakt. Maar ook de vijftien oude lidstaten,
213 waaronder Nederland hebben sterk geprofiteerd van de grotere interne markt.

214

215 > Daarnaast oefent de Europese Unie door het aangaan van handelsbetrekkingen een positieve
216 invloed uit op bijvoorbeeld Noord-Afrikaanse landen maar ook Oekraïne en Georgië, waarmee
217 naast welvaart ook democratie kan worden gestimuleerd.

218

219 **Hoofdstuk 2 Mensen hebben energie**

220

221 Op het gebied van energie staan Nederland en Europa de komende jaren voor grote uitdagingen.
222 Uitdagingen waar alleen op Europees niveau een antwoord op gevonden kan worden. Een sterk
223 toenemende vraag naar energie en de schadelijke effecten hiervan op ons milieu, de beperkte
224 beschikbaarheid van fossiele brandstoffen beïnvloeden onze economische groei en onze
225 veiligheid. Dit zijn serieuze problemen die vragen om serieuze antwoorden. Tegelijkertijd bieden
226 innovatie en nieuwe methoden van energieopwekking kansen voor een economie van de
227 toekomst.

228

229 Fossiele brandstoffen zijn nu nog de belangrijkste energiebron in de wereld. Maar deze voorraden
230 worden steeds moeilijker bereikbaar, worden duurder en zijn eindig. En het belangrijkste: fossiele
231 brandstoffen hebben door de CO2 uitstoot en andere emissies een negatief effect op ons

232 leefmilieu. Daarnaast moet Europa er voor waken om in zijn zoektocht naar nieuwe leveranciers
233 van energie van buiten de EU niet te afhankelijk te worden van één of enkele grote olie- en
234 gasleveranciers.

235
236 Europa moet het initiatief nemen voor een slagvaardige gecoördineerde energiepolitiek gericht op
237 een duurzame energievoorziening, met oog voor een schonere leefomgeving en economisch
238 innovatie. Door samenwerking wordt de productie van niet-fossiele brandstoffen betaalbaar, voor
239 iedereen bereikbaar en kan de overschakeling naar een duurzame energiemix sneller verlopen.

240

241 Naar een open Europese energiemarkt

242 Europa streeft al sinds het begin van de jaren 90 naar het openbreken van de nationaal
243 georiënteerde en gesloten gas- en elektriciteitsmarkten. Dit komt maar moeilijk tot stand. D66
244 stelt daarom de volgende maatregelen voor:

245

246 > Creëer echte concurrentie op de energiemarkt. Meer concurrentie zal een positief effect hebben
247 op de prijs en stimuleert innovatie en vernieuwing. D66 is voor volledige splitsing van de
248 handelsactiviteiten van de hoofdtransportnetten voor gas en elektriciteit in een geïntegreerde
249 Europese energiemarkt. Dit betekent dat energiebedrijven worden opgedeeld in een
250 netwerkgedeelte dat zorgt voor transport en een commercieel deel dat kan concurreren en
251 verantwoordelijk is voor de levering van energie.

252

253 > Een sterke markt vraagt om een sterke overheid. Om de kwaliteit en betrouwbaarheid van
254 leveranties te garanderen moet de overheid zorg dragen voor goede regelgeving.
255 Concurrentievervalsende praktijken in de energiesector worden aangepakt. D66 pleit voor het
256 inrichten van een zelfstandig Europees energiedirectoraat met echte bevoegdheden om de regels
257 af te dwingen en om onderzoeksubsidies te coördineren.

258

259 >Beter aansluiting Europees energienetwerk. Een Europese energiemarkt gaat pas echt werken
260 wanneer nationale energienetwerken goed op elkaar zijn aangesloten. De koppeling van deze gas-
261 en elektriciteitsnetwerken worden gestimuleerd vanuit het Trans-European Network – Energy
262 (TEN-E) programma. D66 wil dat de komende jaren extra geld voor dit programma beschikbaar
263 komt. Daarnaast zullen de elektriciteitsnetwerken beter toegankelijk moeten worden gemaakt
264 voor de aanlevering van duurzame energie.

265

266 > Creëren van een gezond investeringsklimaat. De internationalisering van de energiemarkt
267 vereist ook dat de regelgeving in de diverse landen beter op elkaar aansluit waardoor het
268 eenvoudiger wordt om over de grenzen in netwerken te investeren. Daarnaast moet meer
269 rekening gehouden worden met de specifieke ligging en natuurlijke hulpbronnen (zonne-energie
270 in Spanje en windenergie in Nederland). Hierdoor vinden investeringen daar plaats waar ze het
271 meest logisch zijn om de eindgebruiker goed te kunnen bedienen. Protectionistische constructies
272 voor het beschermen van 'nationale kampioenen' moeten krachtig worden
273 bestreden.

274

275 Energie moet schoner

276 Een duurzame energievoorziening betekent voor Europa een grotere mate van zelfvoorziening.

277 Door prioriteit te geven aan hernieuwbare energie, kan Europa haar eigen koers bepalen.

278 Technisch gezien is er al heel veel mogelijk op het gebied van hernieuwbare energie, zoals wind-

279 en zonne-energie. Er is energie genoeg. Het is aan de politiek om ambitieuze doelen te
280 formuleren, en de randvoorwaarden vast te stellen om die doelen te bereiken. Marktwerking op
281 het gebied van duurzame energie, met een helder kader geformuleerd door de overheid, biedt zo
282 een kans voor Europa om nu echt een voorsprong te nemen in kennis, ontwikkeling en innovatie.
283 Met een gemeenschappelijk Europees programma zouden miljarden euro's vrij moeten komen
284 voor het ontwikkelen van zonnekrachtcentrales, windmolens op zee, de toepassing van
285 waterstoftechnologie en het verbeteren van elektriciteitsnetten. Het bedrag dat nu wordt
286 uitgetrokken voor gezamenlijk onderzoek naar duurzame energie moet worden vertienvoudigd
287 naar 5 mld. euro tot 2013. Hernieuwbare energie is de industrie van de toekomst.

288

289 D66 stelt daarom de volgende maatregelen voor:

290

291 > Duurzame energie vraagt om lange termijn investeringen. Veel bedrijven zijn hierdoor huiverig
292 om te investeren. D66 ziet hier een rol voor de overheid weggelegd. Door het stellen van
293 strengere normen en belastingmaatregelen stimuleren we bedrijven om duurzamere
294 investeringsbeslissingen te nemen. Echter niet door voor de bedrijven te bepalen hoe dat moet;
295 D66 kiest ervoor de politiek de einddoelen te laten vaststellen en laat de keuze van de middelen
296 aan de marktpartijen.

297

298 Tegelijkertijd is het belangrijk om een eenduidig, consequent en meerjarig subsidiebeleid te
299 voeren. Tenslotte is D66 voorstander van overheidssteun aan Europese onderzoeksinstituten voor
300 onderzoek naar duurzame alternatieve energievoorziening. Een duurzame energievoorziening kan
301 niet alleen aan de markt worden overgelaten. Een sterke overheid is hier nodig.

302

303 > Stop subsidies op vervuilende industrieën en fossiele brandstoffen. Milieukosten zijn nog te
304 weinig onderdeel van de prijsvorming. Hierin moet verandering komen. In plaats van fossiele
305 brandstoffen zoals steenkool te subsidiëren, is D66 voor het heffen van een uniforme Europese
306 CO2-belasting op het verbruik van fossiele brandstoffen. De opbrengsten van deze CO2-belasting
307 moeten in een Duurzaam Energie Fonds geïnvesteerd worden, waarmee hernieuwbare
308 energiebronnen sneller ontwikkeld en toegepast kunnen worden.

309

310 Bijkomend voordeel is dat bedrijven en consumenten geprikkeld worden om zuiniger te
311 produceren en consumeren als fossiele brandstoffen duurder worden.

312

313 > Uitbreiding van het Europese Emissiehandelssysteem (ETS). D66 is voorstander van een
314 Europees systeem van CO2-emissiehandel. Het huidige systeem gaat echter uit van gratis
315 emissierechten. D66 pleit voor een versnelde invoering van betaling voor alle CO2-emissie
316 rechten op grond van het 'vervuiler betaalt'-principe, alsmede voor een stapsgewijze verlaging
317 van de emissieplafonds per land om de in Europa afgesproken vermindering van 30% van
318 uitstoot van broeikasgassen te bereiken. Daarnaast moet het ETS worden uitgebreid naar zoveel
319 mogelijk andere broeikasgassen en sectoren, waaronder luchtvaart.

320

321 > EURENEW. Een duurzame en betrouwbare energievoorziening is een van de belangrijkste
322 vraagstukken van deze eeuw. Een coherente, integrale en Europese aanpak is hiervoor van groot
323 belang. Europese landen moeten samenwerken aan grootschalige projecten op het gebied van
324 onderzoek en productie van duurzame energie. Bijvoorbeeld ten behoeve van grootschalige
325 winning van zonne-energie in de binnenlanden van Spanje, of beter en efficiënter gebruik maken

326 van waterkrachtenergie in berggebieden. Maar ook investeringen in bijvoorbeeld efficiëntere en
327 schonere motoren. D66 wil een nieuwe Europees verdrag voor hernieuwbare energie
328 (EURENEW) vergelijkbaar met het oude EURATOM
329 verdrag. Dit verdrag moet de coördinatie op het gebied van (duurzame) energie vorm geven en
330 tot substantiële investeringen in duurzame energie leiden.

331
332 > Biobrandstoffen. In de zoektocht naar alternatieven voor olie en het terugdringen van de CO2-
333 uitstoot en fijnstof spelen biobrandstoffen een belangrijke rol. De voorstellen van de Europese
334 Commissie om in 2020
335 minimaal 10% van de brandstoffen voor het verkeer afkomstig te laten zijn uit biobrandstoffen
336 steunt D66. Het blijft daarbij van belang kritisch te kijken naar de nadelen van de winning van
337 biobrandstoffen. De productie moet duurzaam zijn en mag niet leiden tot grote tekorten op de
338 voedselmarkt. D66 vindt dat minimaal 50% van alle biobrandstoffen in 2020 moet worden
339 gewonnen uit afval (tweede generatie) en uit algen (derde generatie).

340
341 > Transitie naar echte duurzame energie. Op de weg naar een duurzame energievoorziening
342 liggen grote kansen voor Nederland. Gas is de ideale transitiebrandstof; flexibel om de
343 verschillen in beschikbaarheid van wind- en zonne-energie op te kunnen vangen en is de
344 schoonste van de fossiele brandstoffen. Nederland is sinds de vondst van grote hoeveelheden
345 aardgas voortrekker bij het gebruik van aardgas en heeft een ontwikkelde gasinfrastructuur.
346 Daarmee zijn we in Europa nog steeds koploper op het gebied van verdere intergratie en
347 ontwikkeling van de energiemarkt. Door gebruik te maken van deze unieke positie kan Nederland
348 blijvend 'rendement' halen uit de aanwezige kennis, infrastructuur en geografische ligging.

349
350 > Kernenergie. D66 sluit kernenergie niet bij voorbaat uit, maar ziet dit als een laatste optie; D66
351 is van mening dat eerst alles in het werk moet worden gesteld om energie te besparen; vervolgens
352 dient het aandeel van alternatieve energiebronnen (zon, wind, water) te worden uitgebreid tot
353 20% van de totale energievoorziening in de komende twaalf jaar. Slechts indien dit alles
354 onvoldoende mocht blijken te zijn voor een duurzame, betrouwbare energievoorziening, en
355 kernenergie economisch rendabel is, dan pas komt uitbreiding van kernenergie in beeld.
356 Uiteraard uitsluitend wanneer een verantwoorde oplossing is gevonden voor de opslag van
357 kernafval en onder voorwaarde dat de belastingbetaler niet met de onverzekerde schade
358 opgezadeld zal worden.

359 Voorzieningszekerheid

361 De lidstaten zijn voor een belangrijk deel van hun energieleveranties afhankelijk van invoer van
362 buiten de EU. Om deze afhankelijkheid te beperken vindt D66 het belangrijk onze
363 energievoorziening verstandig te diversifiëren, onder andere door te investeren in verschillende
364 vormen van duurzame energie.

365
366 > Goed gecoördineerd buitenlands energiebeleid. Door gezamenlijk op te treden staan alle landen
367 binnen de Europese Unie sterker in onderhandelingen met leveranciers van buiten de Unie. Op
368 die manier betalen burgers en bedrijven in Europa een goede prijs, subsidiëren we dictaturen niet
369 langer en vergroten we de leveringszekerheid.

370

371 Hoofdstuk 3 Mensen houden van groen

372
373 De keuzes die we vandaag maken, bepalen de duurzaamheid van de economie van de toekomst.
374 Nederland heeft er daarbij belang bij om deze keuzes zoveel mogelijk in Europees verband te
375 maken. Milieuvervuiling en de gevolgen van klimaatveranderingen houden zich niet aan
376 nationale grenzen. Daarnaast kan de positie van de Europese Unie als een grote economische
377 macht een belangrijk middel zijn om innovatie te stimuleren, uitputting van (natuurlijke)
378 hulpbronnen en grondstoffen te voorkomen en de uitstoot van schadelijke stoffen (waaronder)
379 CO2 terug te dringen.

380
381 De huidige economische crisis biedt niet alleen bedreigingen voor de Europese industrie, maar
382 vooral ook kansen. D66 is voorstander van een generatieneutraal, duurzaam economisch beleid.
383 Dat wil zeggen dat er waarborgen ontstaan voor de welvaart van de komende generaties en
384 rechtvaardige verdeling ervan over de wereld. De huidige crisis (kredietcrisis, klimaatcrisis,
385 energiecrisis, voedselcrisis) zijn niet alleen een bedreiging voor onze planeet, maar bieden ook
386 kansen voor de echte duurzame keuzes. De juiste keuzes geven Europa op het gebied van
387 duurzaamheid een enorme economische voorsprong. Dit kan door strengere
388 milieukwaliteitsnormen binnen reële termijnen te stellen en te handhaven, door intensiever samen
389 te werken als het gaat om investeringen in duurzame energie en door serieuze voorstellen te doen
390 voor emissiereductie.

391
392 D66 is altijd pleitbezorger geweest van een diepgaande hervorming van het landbouwbeleid naar
393 een plattelandsbeleid. Die trend is sinds enkele jaren daadwerkelijk ingezet, maar het gaat veel te
394 langzaam. De vraag die in deze 21ste eeuw voorligt is hoe wij in de toekomst willen leven. Hoe
395 ziet het groen rondom de stad eruit? Hoe houden we het platteland leefbaar? Welke
396 cultuurhistorische waarden in het landschap willen we bewaren? En welke natuurwaarden zijn
397 essentieel bij het in stand houden van een gezonde biodiversiteit?

398
399 Nederland kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Nederlandse universiteiten, zoals Delft
400 en Wageningen, hebben internationaal een goede naam in het aandragen van duurzame
401 oplossingen. Veel kleine ondernemers zoeken de groene niches van de markt op en zijn daar
402 succesvol. Nog steeds is Nederland voorloper als het gaat om kennis op het gebied van
403 watermanagement. Kortom een duurzame Europese economische markt biedt veel kansen en
404 mogelijkheden voor Nederland.

405 Duurzame mobiliteit

406 Transport en mobiliteit zijn een belangrijke factor in milieuvervuiling en gebruik van fossiele
407 brandstoffen. Met alle gevolgen, zoals toename van de uitstoot van CO2 en fijnstof van dien.
408 Voortgaan op de huidige weg is voor D66 geen optie. Mobiliteit in Europa kan en moet
409 efficiënter en duurzamer worden. Daarom is D66 voorstander van slimme oplossingen voor een
410 duurzame mobiliteit. Om die reden stelt D66 de volgende maatregelen voor:

411
412
413 > Minder vervoer. Door het economisch proces anders te organiseren (regionalisering) kan de
414 totale hoeveelheid vervoer fors verminderd worden.

415
416 > Inzet op intermodaal vervoer (spoor – weg - water). Gezien de negatieve effecten op het milieu
417 pleit D66 voor het terugdringen van goederen en personenvervoer over de weg, ten gunste van
418 het vervoer over spoor en water. Hiervoor is het belangrijk dat belemmeringen voor het

419 goederenvervoer per spoor als verschillende spoorbreedten in diverse EU lidstaten met voorrang
420 dienen te worden opgeheven. Daarnaast dienen de mogelijkheden voor gecombineerd “weg –
421 spoor – water” transport te worden uitgebreid. Tenslotte pleit D66 ervoor dat investeringen ten
422 behoeve van de uitbreiding van het Europese netwerk van hogesnelheidstreinen versneld moet
423 worden ingezet.

424
425 > Stimuleren van nieuwe technologieën. Europa zou het voortouw moeten nemen in de
426 ontwikkeling van nieuwe vormen van brandstof voor auto's die minder schadelijk zijn voor het
427 milieu, waaronder de elektromotor en waterstoftechnologie. Stimuleringsmiddelen zoals die nu al
428 beschikbaar zijn voor waterstoftechnologie moeten worden uitgebreid en beschikbaar komen
429 voor de ontwikkeling van een elektromotor voor auto's.

430
431 > Single European Sky. D66 zal zich in deze periode inzetten voor de Single European Sky, één
432 Enkel Europees Luchtruim, waarbij het nu nog gefragmenteerde Europese luchtruim wordt
433 samengevoegd. Als vliegtuigen niet meer zig-zag over Europa hoeven te vliegen volgens
434 bepaalde ‘corridors’, maar gewoon volgens een rechte lijn, kunnen grote besparingen worden
435 bereikt in brandstofverbruik, CO2 uitstoot en tijd.

436
437 > Europese vliegtax. D66 wil dat een vliegtax op Europees niveau wordt ingevoerd zodat er geen
438 concurrentievervalsing optreedt, en vervolgens op mondiaal niveau. De opbrengsten moeten dan
439 ook ten goede komen aan duurzame ontwikkelingen in de mobiliteit, niet aan de algemene
440 begroting.

441
442 Duurzaam landbouw en natuurbeleid

443 D66 pleit voor een marktconforme landbouw in de Europese Unie, waarvoor dezelfde regels
444 gelden als voor andere sectoren van de economie (zoals het “de vervuiler betaalt” beginsel). Om
445 deze vitale concurrerende duurzame landbouw te realiseren zijn verdergaande hervormingen
446 noodzakelijk. D66 pleit daarom voor de volgende maatregelen.

447
448 > Heroverweging van het landbouwbudget. Het aandeel landbouw in de algemene begroting is de
449 afgelopen jaren al teruggedrongen van ongeveer 70% naar 40%. Ook wordt er in plaats van
450 productiesteun nu inkomenssteun gegeven en wordt er al meer geïnvesteerd in diversificatie,
451 plattelandsontwikkeling en duurzaamheid. De landbouwsector is echter bijzonder
452 hervormingsresistent' en D66 pleit dan ook voor niet aflatende nadruk op deze ontwikkelingen.
453 D66 is van mening dat het landbouwbudget onderdeel is van de algemene publieke middelen,
454 waarvoor de bestedingen afhankelijk moeten zijn van de gestelde doelen. Vanuit die optiek is een
455 forse verlaging van het landbouwbudget mogelijk.

456
457 > Duurzamer gebruik van pesticiden. D66 pleit voor een strategie voor duurzamer gebruik van
458 pesticiden en gewasbeschermingsmiddelen. Deze strategie dient met name gericht te zijn op de
459 beperking tot een minimum van de gevaren en de risico's van het gebruik van pesticiden en
460 gewasbeschermingsmiddelen voor de menselijke gezondheid en het milieu. Dit bereiken we door
461 verbeterde controles op het gebruik en de verspreiding van pesticiden; vermindering van de
462 gehalten aan schadelijke werkzame stoffen, onder meer door vervanging van de gevaarlijkste
463 stoffen door veiliger alternatieven (met inbegrip van niet-chemische) en de stimulering van
464 teelten waarbij weinig of geen pesticiden gebruikt worden.

465

466 > Biotechnologie als kans. Biotechnologie van gewassen wordt relatief weinig gewaardeerd.
467 Onbekend maakt in deze onbemind. Daardoor worden ook de kansen van biotechnologie veel te
468 weinig benut. Als kans voor innovatie: bijvoorbeeld door de ontwikkeling van gewassen die beter
469 resistent zijn tegen allerlei ziektes (veredeling); biotechnologie als middel om de
470 wereldvoedselproductie op te voeren zodat er voldoende voedsel kan worden geproduceerd voor
471 een steeds maar groeiende wereldbevolking; biotechnologie die ingezet kan worden ter
472 bescherming van het milieu, bijvoorbeeld door de toepassing van microben in de zuivering van
473 huishoudelijk en industrieel afvalwater. D66 pleit er daarom voor om de belemmeringen voor de
474 groei van biotechnologie weg te nemen. Wel moet er keuzevrijheid blijven bestaan voor de
475 consument. Door middel van duidelijke productetikettering moeten consumenten zelf kunnen
476 kiezen of ze wel of niet genetisch gemodificeerd voedsel willen eten. Daarnaast moet de
477 bestaande octrooiwetgeving zodanig worden herzien dat producten die zijn ontwikkeld door
478 middel van biotechnologie gemakkelijker toegankelijk zijn voor de mensen in
479 ontwikkelingslanden.

480 Dierenwelzijn

481 D66 pleit voor een diervriendelijk Europa. Er moet een eind komen aan het zinloos heen-en-weer
482 gesleep van levende dieren. Voor zover deze diertransporten onvermijdelijk zijn, dient er scherpe
483 controle te zijn op de afstand waarover en de omstandigheden waaronder dieren vervoerd
484 worden. De EU moet de ontwikkeling en het gebruik van alternatieven voor dierproeven
485 stimuleren.

486
487
488 > De omstandigheden van dieren in de bio-industrie moeten versneld worden verbeterd. D66
489 kiest voor concrete maatregelen zoals het fors vergroten van hokken, het buiten laten grazen van
490 runderen, het verbieden van onverdoofd castreren van varkens. Nederland moet deze maatregelen
491 actief bepleiten in
492 Europa.

493
494 > Duurzame visserij. Als we doorgaan met de huidige visvangst en consumptie zijn de zeeën
495 binnen één generatie leeg. Het is duidelijk dat het Europees visserijbeleid gefaald heeft. Politieke
496 compromissen tussen wetenschappelijke adviezen over haalbare visvangsten enerzijds, en de
497 lobby van de visserij en de visverwerkende industrie anderzijds leidden tot desastreus beleid.

498
499 Om ook in de toekomst nog vis in de zee te hebben is het belangrijk dat er een duurzaam EU
500 visserijbeleid komt. Hiertoe dienen allereerst internationale afspraken te worden gemaakt over
501 het drastisch terugdringen of stopzetting van de overbevissing van kwetsbare vissoorten.
502 Daarnaast dient de EU striktere quota vast te stellen. Verscherpte controles door de lidstaten
503 dienen ervoor te zorgen dat de vangstquota per vissoort en land worden nageleefd. Die controles
504 moeten ook het overboord gooien van vangsten (discards) tegengaan.

505
506 Alternatieve vismethodes waardoor de bijvangst van vissen wordt voorkomen dienen te worden
507 gestimuleerd. Het beursnet (purse seign) voor de vangst van tonijn dient te worden verboden,
508 aangezien het leidt tot bijvangst van dolfinen die omkomen in de visnetten. De jacht op
509 walvissen moet verboden blijven. Daarnaast moet de EU onderzoek en ontwikkeling van
510 innovatie in de visserij stimuleren.

511
512 Tijd voor een 'groene revolutie'

513 D66 omarmt het principe van de ‘Groene Revolutie.’ Deze ‘revolutie’ moet leiden tot een
514 Europese economie die minder afhankelijk is van het verbruik van fossiele brandstoffen en die
515 minder grondstoffen nodig heeft voor dezelfde hoeveelheid product.

516
517 > Scherpe normen en handhaven van afspraken. D66 vindt dat het uitgangspunt van Europese
518 regelgeving moet zijn dat vervuilende activiteiten ontmoedigd worden door het stellen van
519 strenge normen binnen redelijke termijnen, waardoor het doen van onderzoek en het in- en
520 doorvoeren van innovaties op zoek naar betere en milieuvriendelijke alternatieven aantrekkelijker
521 wordt. Maar het stellen van normen is niet voldoende. Om tot een gelijkwaardige interne markt te
522 komen (level playing field) is het belangrijk dat de Europese Commissie erop gaat toezien dat de
523 gestelde regelgeving ook nageleefd wordt.

524 525 Hoofdstuk 4 Mensen leven langer en gezonder

526
527 Europeanen leven lang, en ook vaak lang in goede gezondheid. Als we deze kwaliteit van leven
528 willen bewaren en versterken dan is een sterk Europa nodig. De vergrijzing van de Nederlandse
529 en Europese samenleving biedt nieuwe uitdagingen. D66 wil een lang en gezond leven van
530 Europese burgers stimuleren.

531
532 D66 vindt dat alle Europeanen recht hebben op een waardig levenseinde naar eigen inzicht D66
533 draagt dan ook in Europa het recht uit op zelfbeschikking en individuele keuzes. Dit houdt ook in
534 het recht op een veilig een legale abortus. De abortus- en euthanasiewetgeving is en blijft een
535 nationale zaak, maar samen met geestverwanten uit andere landen gaat D66 in Europa het debat
536 aan over deze kwesties, net zoals ze dat binnen Nederland heeft gedaan.

537
538 De gezondheidszorg is in principe een zorg van de EU-lidstaten zelf. Maar een vrij verkeer van
539 mensen verhoogt de kans op de overdracht van ziektes. Dit maakt verdergaande samenwerking
540 en afstemming tussen EU-lidstaten noodzakelijk. Europese samenwerking leidt door synergie op
541 het gebied van onderzoek en bestrijding van ziektes tot een hogere kwaliteit gezondheidszorg
542 voor alle burgers.

543 544 Grensoverschrijdende gezondheidszorg

545 > De oprichting in 2004 van het Europees Centrum voor Ziektepreventie- en Bestrijding dat een
546 Europese aanpak coördineert is een goed begin. Samenwerking en afstemming is van groot
547 belang bij de bestrijding van infectieziektes. Elkaar tijdig informeren in een adequaat
548 informatienetwerk is cruciaal. De samenwerking die plaatsvindt bij bijvoorbeeld orgaandonatie –
549 Eurotransplant – zou als voorbeeld kunnen dienen van verdere Europese afstemming en
550 informatie-uitwisseling.

551
552 > Voor patiënten zouden landsgrenzen niet moeten bestaan. Het moet voor burgers eenvoudiger
553 worden hun zorg in een ander Europees land in te kopen. Waarom in Nederland op de wachtlijst
554 staan als je over de grens ook geopereerd kunt worden? Voor D66 staan de rechten van patiënten
555 voorop; het moet duidelijk en transparant voor hen zijn waar en onder welke voorwaarden ze
556 gebruik kunnen maken van zorg in het buitenland.

557

558 > In een vrijere zorgmarkt is een sterke Europese patiëntenbeweging gewenst. D66 verwelkomt
559 dan ook het voorstel van de Europese Commissie voor grensoverschrijdende patiëntenrechten, en
560 vrij verkeer van diensten in de zorgsector.

561
562 > Er dreigen in Nederland op verschillende gebieden de komende jaren personeelstekorten in de
563 zorg te ontstaan. Oplossingen kunnen gevonden worden in het aantrekken van buitenlandse artsen
564 en verpleegkundigen. Diploma-erkenning is hierbij van groot belang.

565
566 > D66 wil dat de Europese Commissie, meer dan nu gebeurt, de regie voert over de Europese
567 voedselveiligheid in de hele keten. De afgelopen jaren hebben we teveel voorbeelden gezien van
568 de nadelen van een nationale aanpak op dit gebied: de gekke-koeienziekte, mond- en klauwzeer
569 en de vogelgriep. De oprichting van de Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (2002) is
570 volgens D66 een grote stap in de goede richting.

571 572 Hoofdstuk 5 Mensen ontwikkelen zich

573
574 Onderwijsbeleid is en blijft grotendeels nationaal. Maar waar intensievere Europese
575 samenwerking meerwaarde heeft, moeten we de kansen benutten. Het geeft lidstaten en
576 instellingen de mogelijkheid zich te specialiseren en een eigen profiel te kiezen. Daar worden we
577 allemaal beter van. Van basisschool tot universiteit moet er meer aandacht worden besteed aan
578 Europa. Op die manier wordt Europa steeds meer binnenland.

579
580 D66 staat voor een Europa waarin iedereen de kans krijgt het beste uit zichzelf te halen. Als
581 Europa in de 21e eeuw de concurrentie met opkomende economieën als China en India wil
582 aangaan, dan is een goed opgeleide bevolking daarvoor van wezenlijk belang. Een goede
583 opleiding is bovendien de beste bescherming tegen armoede, uitsluiting en achterstand. Daarom
584 moet er voor de burgers van Europa onderwijs van wereldklasse zijn. Op dit moment investeert
585 Europa te weinig in onderwijs en onderzoek en dus in haar eigen toekomst. We benadelen
586 daarmee niet alleen ons zelf, maar ook onze kinderen en kleinkinderen.

587
588 Goed onderwijs is bovendien de hoeksteen van een open en vrije samenleving. Onderwijs geeft
589 mensen de kans zich optimaal te ontplooiën en is essentieel voor een maatschappij met
590 zelfstandige, mondige en verantwoordelijke burgers.

591 592 Leerlingen

593 Het onderwijs in Nederland kent nog veel problemen; een op de veertien kinderen verlaat de
594 basisschool zonder goed te kunnen lezen en schrijven (in het Nederlands). Voor deze leerlingen
595 is een verdere onderwijsloopbaan buitengewoon moeilijk en dit leidt tot hoge uitval. Om de
596 ambities in dit Europese programma te kunnen realiseren moet dit snel worden aangepakt. Met
597 dit uitgangspunt in gedachten pleit D66 voor het volgende:

598
599 > Beheersen van meer talen stimuleren. Op de internationale arbeidsmarkt en in de samenleving
600 van morgen zal het met gemak kunnen gebruiken van verschillende talen en begrip van andere
601 culturen steeds belangrijker worden. Daarom wil D66 het leren van Engels vanaf de basisschool
602 verplicht stellen. Op jonge leeftijd leren kinderen een taal haast spelenderwijs terwijl het later
603 veel moeite kost. Daarnaast moet het leren van andere talen worden aangemoedigd. Talen zouden

604 zoveel mogelijk door native speakers moeten worden gedoceerd. Het spreken van vreemde talen
605 is geen overbodige luxe, maar vergroot de kansen en keuzevrijheid van iedereen. Het
606 Nederlandse bedrijfsleven vraagt om werknemers die een e-mail kunnen versturen naar Spanje,
607 een telefoongesprek kunnen voeren met de vestiging in Frankrijk en die een bestellijst kunnen
608 controleren van een vracht uit Duitsland. Twintig talen leren hoeft niet maar basiskennis van
609 Engels, Frans en Duits is geen overbodige luxe.

610
611 > Meer uitwisselingsprojecten. Contact tussen leerlingen, studenten en docenten uit verschillende
612 Europese landen draagt bij aan wederzijds begrip tussen Europeanen en beter inzicht in andere
613 culturen. Dit stimuleren we met uitwisselingsprojecten voor korte en langere perioden. Hier
614 moeten we al op jonge leeftijd mee beginnen.

615
616 > Europa in het onderwijs. Elke leerling moet een goed begrip meekrijgen van de rol die Europa
617 in onze geschiedenis en ons leven speelt. Daarom moet deze Europese dimensie in het
618 Nederlands onderwijs een prominentere rol hebben. De Europese dimensie is in de huidige
619 kerndoelen van het onderwijs veel te vrijblijvend. D66 wil dat elke jongere een basispakket aan
620 kennis over de Europese geschiedenis, cultuur en politieke organisatie meekrijgt. Na ruim 500
621 jaar onderling oorlog te hebben gevoerd, hebben de lidstaten van de EU laten zien dat het ook
622 anders kan.

623
624 > Internationaal erkende diploma's. D66 wil dat leerlingen op meer scholen een International of
625 European Baccalaureate (IB of EB) diploma kunnen halen. Deze diploma's worden wereldwijd
626 erkend en bieden betere kansen om tot een buitenlandse universiteit te worden toegelaten.

627
628 Studenten
629 Eén ruimte voor Europees hoger onderwijs. Waarom zou elke Nederlandse student de studie die
630 bij hem past tussen Pieterburen en Vaals moeten vinden? D66 wil dat studenten en onderzoekers
631 in heel Europa terecht kunnen. Studenten hebben overzichtelijke en vergelijkbare informatie over
632 opleidingen nodig om een weloverwogen keuze tussen hoger onderwijsinstellingen te kunnen
633 maken. Wij waarderen de diversiteit aan onderwijsstelsels positief. Die laten we dus in tact. We
634 moeten wel zorgen dat deze stelsels beter op elkaar aansluiten. D66 wil daarom een eenduidige
635 classificatie. Intensievere Europese samenwerking bij het accrediteren van opleidingen en het
636 waarborgen van kwaliteitseisen zijn hier logische onderdelen van.

637
638 > Bachelor/Master-systeem voltooien. In veel landen binnen en buiten Europa is de afgelopen
639 jaren het zogenaamde Bachelor/Master-stelsel ingevoerd. Deze titels worden internationaal
640 erkend en maken het makkelijker en aantrekkelijker voor korte of langere tijd aan een
641 buitenlandse universiteit te studeren. Dit systeem is echter nog niet voltooid en dient de komende
642 jaren verder verfijnd en uitgebouwd te worden.

643
644 > Studiefinanciering meenemen naar het buitenland. De mogelijkheden om studiefinanciering
645 mee te nemen naar het buitenland moet worden uitgebreid. Diverse recente gerechtelijke
646 uitspraken hebben op dit vlak onzekerheid en obstakels geschapen voor studentenmobiliteit. D66
647 streeft in de komende periode naar EU regelgeving zodat studenten zonder risico's of
648 onzekerheid over studiefinanciering in een ander land kunnen studeren. Bovendien moet het
649 Erasmus beurzenprogramma worden uitgebreid. D66 wil dat deze kansen niet alleen aan
650 studenten in het hoger onderwijs worden geboden, maar ook aan MBO'ers. Waarom zou een

651 semester aan een modeacademie in Milaan minder waardevol zijn dan een semester filosofie aan
652 de Sorbonne?

653

654 Mobiliteit vergroten

655 Naast betere voorlichting moeten de obstakels voor internationale mobiliteit van studenten
656 worden onderzocht en weggenomen. Daarnaast moeten Nederlandse universiteiten talent uit
657 Europa en de rest van de wereld aantrekken. Deze studenten moeten voldoen aan de
658 minimumeisen die wij stellen voor het volgen van een opleiding. Het genereren van extra
659 inkomsten mag nooit de enige reden zijn om mensen tot een opleiding toe te laten.

660

661 Instellingen

662 > Koppositie terugveroveren. Europese universiteiten hebben een rijke wetenschappelijke
663 traditie. Er moeten universiteiten van wereldklasse in Europa zijn. Daarvoor is een trendbreuk
664 vereist: meer Europese samenwerking, meer investeringen - zowel publiek als privaat - en meer
665 toptalent aantrekken. Instellingen moeten de autonomie krijgen een eigen missie en zelfgekozen
666 profiel uit te dragen. Door binnen Europa de krachten te bundelen en meer diversificatie toe te
667 staan ontstaan er topinstellingen. Excellentie betekent in dit verband niet alleen de beste
668 onderzoeksresultaten maar het kan ook gaan om een uitstekende bijdrage aan culturele integratie
669 of regionale ontwikkeling.

670

671 > Meer samenwerking tussen universiteiten en hogescholen. Kennis en onderzoekscapaciteit zijn
672 in Europa nog te veel versnipperd. Onderzoeksinstituten, universiteiten en hogescholen moeten
673 intensiever samenwerken en gezamenlijk opleidingen aanbieden, personeel uitwisselen,
674 onderzoeksgroepen vormen. De nationale financieringsstructuur van onderzoek moet hierbij niet
675 in de weg staan.

676

677 Hoofdstuk 6 Mensen besturen zelf

678

679 Europa is de plek waar de oplossingen gevonden kunnen worden voor een groot aantal
680 uitdagingen van de 21^e eeuw. Of het nu gaat om de aanpak van de klimaatproblematiek of een
681 stem op het wereldtoneel. D66 wil dat Nederland daarbij een constructieve rol speelt. Mensen
682 van buiten de Europese Unie kijken vaak jaloers naar ons samenwerkingsproject. Naar de wijze
683 waarop we door handel en samenwerking, democratie en bescherming van burgerrechten hebben
684 geëxporteerd naar landen die bij de oprichting van de Europese Unie nog dictaturen waren.
685 Waarmee we voor stabiliteit hebben gezorgd die geleid heeft tot welvaarts groei en een hoge
686 kwaliteit van leven in de hele Europese Unie.

687

688 De vraag is niet óf we samenwerken, maar vooral hóe we samenwerken. Zeker na de grote
689 uitbreiding van 2004 is de Europese Unie toe aan een grondige herziening. D66 wil een EU die
690 transparanter, efficiënter en bovenal democratischer is. Veto's moeten zoveel mogelijk worden
691 afgeschaft omdat ze verlamd werken in een uitgebreide Europese Unie. Het Europees
692 Parlement, de volksvertegenwoordigers van alle Europeanen, moet effectieve democratische
693 controle kunnen uitoefenen op al die beleidsterreinen. Er moet een Europese Minister van
694 Buitenlandse zaken worden aangesteld, die niet alleen Europa buiten de Unie kan
695 vertegenwoordigen, maar in de hoedanigheid van Europees commissaris ook ter verantwoording
696 kan worden geroepen door het Europees Parlement. Bovendien moeten veel meer besluiten

697 worden genomen met een meerderheid in plaats van in unanimitéit. D66 is ervan overtuigd dat
698 een sterk Europa vrijheid, veiligheid en welvaart biedt aan haar burgers. Maar ook dat een sterk
699 Europa een belangrijke voorwaarde is voor een sterk Nederland. Een sterk Europa moet worden
700 opgebouwd door haar burgers. Politieke leiders moeten bereid zijn hun nek uit te steken voor
701 Europa en leiderschap durven tonen. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid nemen en mee
702 vorm geven aan het Europa waarin wij willen leven. Het is tijd dat wij in Nederland die rol weer
703 op ons nemen. Er is meer dan genoeg te doen.

704
705 Een toekomst voor het Verdrag van Lissabon
706 26 Lidstaten hebben het Verdrag van Lissabon inmiddels geratificeerd. Of Ierland als laatste tot
707 ratificatie overgaat hangt af van de beslissing van de Ierse burger. Als het Verdrag van kracht
708 wordt zijn de oorspronkelijke voorstellen voor een veel democratischer en slagvaardiger Europa
709 sterk verwaterd. Toch steunt D66 het Verdrag als een eerste stap naar verbetering. Bovendien is
710 een nieuwe onderhandelingsronde over verdere wijzigingen aan het Verdrag en niet haalbaar. Het
711 is ook onwenselijk dat het ratificatieproces in alle landen weer van voren af aan begint. De stem
712 van alle burgers telt, zowel de Nee-stemmen als de Ja- stemmen.

713
714 En het belangrijkste argument van allemaal: de burgers in Europa hebben juist duidelijk en bij
715 herhaling aangegeven dat ze méér inzicht in, en meer invloed op Europese besluitvorming willen
716 hebben. De besluitvorming via diplomatieke onderhandelingen achter gesloten deuren is niet
717 aanvaardbaar. Een zwak en verlamd Europa dat door 27 veto's geen antwoord kan geven op een
718 crisis of conflict is niet geloofwaardig. Europa kan zich in de wereld van vandaag geen
719 patstelling veroorloven.

720
721 > Voor toekomstige verdragswijzigingen is de procedure waarbij 27 (of meer) lidstaten elk een
722 veto hebben onwerkbaar geworden. Er moet een nieuwe procedure komen waarbij de Europese
723 bevolking zich als geheel kan uitspreken over verdragswijzigingen, en waarbij met (eventueel
724 gekwalificeerde) meerderheid wordt besloten. Dat zou via een referendum kunnen, maar ook in
725 een stemming door Raad en Europees Parlement. D66 is er voorstander van om Europese
726 besluitvorming ook op Europees niveau voor te kunnen leggen aan de burgers, dus door middel
727 van een Europees referendum.

728
729 Nieuwe toetreders.
730 De EU moet duidelijkheid verschaffen over haar geografische grenzen, zodat ook de verhouding
731 met de buurlanden in een helder kader ontwikkeld kan worden. Wat D66 betreft liggen de
732 grenzen van de Europese Unie in beginsel op het Europese continent. Landen kunnen alleen
733 toetreden als ze voldoen aan alle voorwaarden (de Kopenhagen-criteria) van het EU-
734 lidmaatschap. Bij toetsing wegen voor D66 zaken als mensenrechten, minderheden en democratie
735 zwaar mee.

736
737 > Op korte termijn wil D66 de toetreding bevorderen van landen binnen de huidige buitengrenzen
738 van de Europese Unie. Dit geldt enerzijds voor de Balkalanden en anderzijds voor, Noorwegen,
739 IJsland en Zwitserland en natuurlijk alleen als die landen dat zelf willen. Daarnaast is D66
740 voorstander van toetreding van Turkije tot de Europese Unie. Zodra Turkije voldoet aan alle
741 criteria, moet niets een volwaardig lidmaatschap van de Europese Unie in de weg staan. Er
742 moeten geen nieuwe voorwaarden worden opgeworpen.

743

744 > Oekraïne, Wit-Rusland en Moldavië zijn momenteel nog in de verste verte niet klaar voor een
745 EU-lidmaatschap, maar op termijn moet het lidmaatschap open staan voor deze landen.

746
747 > Hoewel Rusland voor een deel op het Europese continent ligt, is EU-lidmaatschap niet erg voor
748 de hand liggend.

749
750 Nieuwe financiering van de Europese Unie

751 > Individuele financiering. D66 wil een rechtvaardiger financieringsmethode van de Europese
752 Unie. In plaats van nationale bijdragen wil D66 als onderdeel van een herzien
753 financieringsstelsel een bijdrage van elke EU-burger gebaseerd op de individuele draagkracht. Nu
754 betaalt een rijke Portugees minder dan een arme Nederlander, zonder dat ze het van zichzelf of
755 elkaar weten. Bovendien voorkomt dit stelsel de terugkerende koehandel tussen de lidstaten
756 waarbij elke lidstaat inzet op een zo laag mogelijke bijdrage aan de EU-begroting, onder meer
757 door het binnenslepen van zoveel mogelijk subsidie. Dit heeft vooral ondoelmatigheid in de hand
758 gewerkt bij de besteding van Europese gelden, waarbij de toegevoegde waarde van EU-fondsen
759 soms ver te zoeken is. Het Europees Parlement moet zeggenschap krijgen over de gehele
760 Europese begroting.

761
762 > Het Europese structuur- en cohesiebeleid moet in de periode vanaf 2013 grondig herzien
763 worden. De subsidies moeten volledig worden losgekoppeld van het systeem van nationale
764 bijdragen aan de EU-begroting, zodat er niet langer een perverse prikkel is om zoveel mogelijk
765 EU-subsidies in de wacht te slepen om de eigen nettobijdrage omlaag te krijgen. Projecten in alle
766 lidstaten moeten in aanmerking komen voor EU-fondsen, maar de twee leidende principes voor
767 toekenning moeten worden: grensoverschrijdende of interregionale samenwerking en innovatie.
768 De bestaande bureaucratische rompslomp moet drastisch worden teruggedrongen. Dit kan door
769 een eenvoudiger systeem van financiële verantwoording, meer gericht op efficiëntie en minder op
770 detaillering van regels en -voorschriften.

771
772 > Naar een solide en transparante Europese begroting. Burgers moeten erop kunnen vertrouwen
773 dat Europees geld op een verantwoorde en controleerbare wijze wordt uitgegeven. Dit is nu niet
774 het geval. De Europese Rekenkamer heeft nog nooit een goedkeurende verklaring afgegeven bij
775 de tenuitvoerlegging van de Europese begroting, ook in 2008 niet. De besteding van het
776 overgrote deel van de Europese gelden gebeurt in de lidstaten, en daar vinden dan ook de meeste
777 onregelmatigheden plaats. Om die reden verklaart onze minister van financiën sinds 2006
778 jaarlijks dat Europees geld op een goede wijze in Nederland is besteed. Ook in Denemarken en
779 Groot-Brittannië en binnenkort in Zweden geeft de minister van financiën zo'n lidstaatverklaring
780 af. D66 pleit voor een verplichte lidstaatverklaring voor alle lidstaten, zodat een solide en
781 transparante Europese begroting met goedkeurende verklaring van de Europese Rekenkamer
782 eindelijk gerealiseerd kan worden.

783
784 Transparantie en democratie

785 > Meer transparantie bij Raadsbijeenkomsten. Democratie en democratische waarden liggen niet
786 uitsluitend besloten in politieke structuren en procedures. Kennis, toegang tot informatie en debat
787 zijn basisvoorwaarden voor een vitale democratie. Inmiddels zijn veel van de formele
788 raadsvergaderingen openbaar. Echter de steeds meer aan belang toenemende informele
789 bijeenkomsten vinden achter gesloten deuren en zonder openbare agenda plaats en ook veel van
790 de achtergrondinformatie is nog niet publiekelijk beschikbaar. Op die manier is er geen controle

791 op en verantwoording door bestuurders door burgers en nationale volksvertegenwoordigers
792 mogelijk.

793
794 > Betrokkenheid van nationale parlementen. Om daadwerkelijk een inbreng te hebben, mee vorm
795 te geven aan EU-beleid, zou de Nederlandse Tweede Kamer in een veel vroeger stadium bij de
796 Europese besluitvorming betrokken moeten zijn, en meer gebruik moeten maken van formele en
797 informele instrumenten om invloed uit te oefenen. Rode, Gele of Oranje kaarten verhogen de
798 betrokkenheid van Nationale Parlementen bij de besluitvorming in Europa niet. Ze geven de
799 parlementen alleen een mogelijkheid om de besluitvorming te blokkeren, terwijl sturing in het
800 hele proces gewenst is.

801
802 > Afschaffing van mogelijkheid van goldplating. D66 pleit voor een transparant overzicht dat
803 duidelijk laat zien welke relatie er bestaat tussen nationale wetgeving en de achterliggende
804 Europese regelgeving. Veel Europese regels worden omgezet naar nationale wetgeving onder
805 toevoeging van onnodige, veelal gecompliceerde en overbodige details, het zogenaamde
806 goldplating. D66 pleit voor een actieve informatieplicht van de lidstaten op dit terrein. Zodat
807 duidelijk is welke regels uit Brussel komen en welke regels de lidstaten zelf hebben toegevoegd.
808 Openbaarheid, transparantie en verantwoordelijkheid staan voor D66 voorop.

809
810 > Uitbreiding interne controle. Het niet nakomen van Europese afspraken door lidstaten
811 ondermijnt het vertrouwen in een gezamenlijke toekomst. Voorbeeld hiervan is het niet nakomen
812 van de regels van het Stabiliteitspact. De interne controle binnen de instellingen van de Europese
813 Unie moet verder worden verbeterd. De Europese Rekenkamer moet voortaan openbare
814 aanbevelingen doen voor het effectief besteden van Europees geld. Lidstaten moeten elkaar ter
815 verantwoording kunnen roepen bij het niet nakomen van afspraken, in het uiterste geval ook bij
816 de hoogste rechter, het Europese Hof van Justitie.

817
818 > Afschaffing van de maandelijks vergaderingen in Straatsburg. D66 is voorstander van een
819 enkele zetel voor het Europees Parlement. Brussel is hiervoor de meest geëigende locatie. Het
820 Europees Parlement is het enige parlement in de wereld dat niet over zijn eigen vergaderplaats
821 mag beslissen. De Raad moet met unanimiteit besluiten tot het beperken van de drie huidige
822 zetels van het Europees Parlement tot één enkele. Om de steun van alle Lidstaten te krijgen
823 moeten er voorstellen komen voor een alternatief voor het Europees Parlement in Straatsburg.
824 D66 stelt voor in Straatsburg een Universiteit van de Europese Unie te stichten. Daarnaast
825 kunnen een aantal van de kleinere EU-organen naar Straatsburg worden verplaatst.

826
827 > Europese feestdag. D66 wil dat 9 mei een Europese feestdag voor alle Europeanen wordt. Op
828 die dag zou in heel Europa moeten worden stil gestaan bij de verdiensten van de Europese Unie
829 op het gebied van vrede en veiligheid, en bij onze gemeenschappelijk waarden. Daarnaast moeten
830 de slachtoffers worden herdacht die voor het bereiken van deze Europese idealen hun leven
831 gegeven hebben.

832
833

834 Hoofdstuk 7 Mensen en hun rechten

835

836 Ruim 50 jaar geleden werd de Europese Unie opgericht om vrede tussen de lidstaten te
837 waarborgen. In dit opzicht is de Europese Unie een groot succes. De grootste bedreigingen voor
838 onze veiligheid komen tegenwoordig van buiten het Europese continent. Dictaturen en falende
839 staten confronteren ons met problemen die we niet kunnen negeren. Iran, Pakistan en Afghanistan
840 lijken ver weg maar instabiliteit in het Midden-Oosten en Azië zijn wel degelijk een probleem
841 voor Europa. Ook klimaatverandering, dreigende tekorten aan drinkwater en voedsel, en de
842 afhankelijkheid van grondstoffen kunnen onze veiligheid bedreigen. De Europese Unie moet
843 steeds nadrukkelijker buiten haar eigen grondgebied optreden.

844
845 Mensenrechten, waaronder het recht op leven en vrijheid, zijn universeel. D66 wil dat Europa een
846 voortrekkersrol speelt bij het beschermen van mensenrechten in de rest van de wereld. Nederland
847 en Europa hebben de wereld hierbij écht iets te bieden. Denk aan onze internationaal rechtelijke
848 traditie – in 2009 is het 400 jaar geleden dat Hugo de Groot met zijn Mare Liberum de basis voor
849 het internationaal recht legde – en onze ervaring met ontwikkelingssamenwerking. Deze krachten
850 kunnen wij het meest effectief inzetten als alle lidstaten gezamenlijk optrekken. Nederland is een
851 te kleine speler om op het wereldtoneel een serieuze vuist te kunnen maken; hetzelfde geldt voor
852 een verdeeld Europa.

853
854 Daarnaast steunt de Europese samenwerking op waarden die alle lidstaten delen. Deze waarden
855 zijn vastgelegd in de Europese verdragen en het handvest van de Grondrechten. Beschermen en
856 bevorderen van mensenrechten, grondrechten en burgerrechten behoren tot de kerntaken van de
857 Europese Unie en haar lidstaten. Die taak ligt ondubbelzinnig vast in een breed scala aan
858 verdragen, conventies en wetten, zoals de EU Verdragen, wetgeving en jurisprudentie, het EU
859 Handvest van de Grondrechten, het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens, VN
860 Verdragen en conventies.

861
862 De vrijheid van meningsuiting en het recht op een eerlijk proces zijn daar voorbeelden van. Deze
863 rechten en vrijheden worden concreet als een Gay Pride in Warschau wordt verboden. Of als de
864 CIA illegaal gevangenen uitlevert voor marteling of vervoert naar Guantanamo Bay met
865 medeweten of medewerking van EU-lidstaten. Om deze misstanden te voorkomen moet de
866 Europese Unie meer middelen krijgen om de grondrechten af te dwingen. Het EU-Handvest van
867 de Grondrechten (onderdeel van het Verdrag van Lissabon) biedt hiervoor een goede basis.

868
869 Helaas heeft de Europese Unie geaccepteerd dat twee landen een vrijstelling (opt out) hebben
870 gekregen uit dit Handvest van de Grondrechten, om respectievelijk te ontsnappen aan normen
871 van sociale bescherming en aan het verbod op homodiscriminatie.

872 Binnen Europa

873 > Door de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon zal het Handvest van de Grondrechten
874 juridisch bindend worden en zal de Europese Unie als organisatie toetreden tot het Europees
875 Verdrag voor de Rechten van de Mens. Op die manier kan het respecteren van de mensenrechten
876 door instellingen als de Europese Commissie ook worden aangekaart bij de rechter en krijgen
877 Europese burgers op EU-niveau dezelfde bescherming die ze nationaal hebben. D66 pleit voor
878 een Europees Commissaris met de portefeuille Grondrechten. Daarnaast moet het Europees
879 Grondrechtenagentschap worden versterkt, zodat ook en vooral binnen de Europese Unie
880 effectief toezicht op naleving van de mensenrechten in de Europese Unie is gewaarborgd. De
881 rechten van illegalen moeten ook worden gewaarborgd.
882

883
884 > Tegen de huidige golf van terrorisme is internationale samenwerking onontbeerlijk. Terroristen
885 zijn erop uit om onze democratie, onze vrijheid, onze rechtsstaat en onze mensenrechten te
886 vernietigen. Het ligt dus voor de hand om die verworvenheden extra robuust te maken. Helaas
887 wordt in de strijd tegen terrorisme het kind met het badwater weggegooid. De bevoegdheden van
888 overheden zijn razendsnel uitgebreid, terwijl de democratische controle, en de rechtsbescherming
889 van de burgers tegen misbruik door de overheid zijn uitgehold. Democratische controle is er te
890 weinig omdat kritische vragen nauwelijks worden gesteld en nooit worden beantwoord.
891 Regeringen doen een beroep op staatsveiligheid om geen openheid van zaken te hoeven geven.

892
893 In de Europese Unie is er bovendien het probleem dat de 27 regeringen de facto EU-beleid
894 maken, hoewel het formeel nationale bevoegdheid is. Maar nationale
895 parlementen kunnen hun minister nauwelijks ter verantwoording roepen. Dit probleem moet met
896 de grootste urgentie worden aangepakt. Op dit vlak moeten de hervormingen uit het Verdrag van
897 Lissabon snel in werking treden zodat het Europees Parlement democratische controle kan
898 uitoefenen.

899
900 De dreiging van terrorisme is wel degelijk reëel. Juist daarom wil D66 echte veiligheid, geen
901 schijnveiligheid. Veel van de maatregelen tegen terrorisme zijn slecht doordacht en niet erg
902 effectief, zoals de veiligheidsmaatregelen op luchthavens die vooral de vorige aanslagen proberen
903 te voorkomen, niet die van de toekomst. Er is een blind geloof in technologie, ten koste van
904 waardevolle human intelligence. Het lijkt er op dat er een vrij monomane focus op
905 moslimextremistisch terrorisme is, terwijl in Europa andere vormen van terrorisme veel
906 frequenter zijn. Europa heeft in de afgelopen jaren kritiekloos de strategie van de Bush-regering
907 gevolgd, inclusief steun voor illegale CIA-programma's. Het is voor het moreel gezag en voor de
908 geloofwaardigheid van Europa als verdediger van democratie, rechtsstaat en mensenrechten
909 absoluut noodzakelijk dat over deze kwestie verantwoording wordt afgelegd.

910
911 Er tekent zich inmiddels een grote consensus af over het sluiten van Guantanamo Bay. D66 vindt
912 dat Europa de Verenigde Staten moet bijstaan in het opvangen van ex-gedetineerden die niet
913 terug kunnen naar hun eigen land.

914
915 Privacy beter beschermen
916 De afgelopen jaren heeft de burger door zowel de razendsnelle technologische ontwikkelingen als
917 door de strijd tegen terrorisme veel privacy ingeleverd. Veel privégegevens zijn bekend, deels
918 omdat we die zelf afgeven, deels omdat de overheid steeds meer van ons wil weten.
919 Gegevensbestanden van telecom- en internetaanbieders, van verzekeraars of dating sites,
920 klantenkaarten en creditcards, elektronisch kinddossiers en patiëntendossiers, DNA-bestanden en
921 biometrische kenmerken, RFID-chips, Google Earth en camera's met gezichtsherkenning en
922 gedragsanalyse: alles is ergens bekend en opgeslagen.

923
924 Bovendien zijn tegenwoordig al die gegevens op elk willekeurig moment, overal op de wereld
925 opvraagbaar. Privacywetten beschermen burgers tegen misbruik en fouten door bedrijven,
926 organisaties, de overheid, en in toenemende mate tegen identiteitsdieven. Het recht op de
927 persoonlijke levenssfeer is een grondrecht, onder meer vastgelegd in het Europees Verdrag voor
928 de Rechten van de Mens. Desondanks heeft de overheid de neiging zich alle rechten toe te
929 eigenen op alle gegevens, van alle burgers voor een vrijwel onbeperkt aantal doelen. In het licht

930 van de verdere technologische ontwikkelingen moet het onderwerp van de rechtsbescherming,
931 Europees en wereldwijd, hoog op de agenda.
932

933 > D66 vindt huidige voorstellen voor een Europese en transatlantische regeling onaanvaardbaar,
934 omdat ze de rechtsbescherming verzwakken tot onder het wettelijk verplichte niveau. D66 heeft
935 grote bezwaren tegen veel van de specifieke voorstellen, variërend van het opslaan van
936 passagiersgegevens tot het willekeurig in beslag nemen van laptops door de douane.
937

938 > Daarom stelt D66 voor om een Europees meldpunt voor identiteitsdiefstal op te zetten, waar
939 ook slachtoffers hulp kunnen krijgen.
940

941 > Elke burger is gelijk voor de wet en moet gelijk behandeld worden. Gelijke kansen zijn
942 essentieel voor een open en vrije samenleving waarin iedereen zich optimaal kan ontplooiën.
943 Discriminatie ondermijnt dit beginsel. Daarom moet discriminatie krachtig worden bestreden.
944 Gelijke behandeling van alle Europese burgers staat bij D66 voorop. Of het nu gaat om
945 discriminatie van vrouwen op
946 de arbeidsmarkt, discriminatie van homoseksuele leraren, of discriminatie van Roma en Sinti bij
947 sociale voorzieningen.
948

949 > D66 heeft zich in de afgelopen periode ingespannen voor een brede EU Anti-Discriminatie
950 Richtlijn. We zijn tevreden dat de Europese Commissie in 2008 eindelijk een voorstel voor een
951 Richtlijn heeft gedaan, maar er zitten nog te veel uitzonderingen in waarmee homo- of
952 vrouwendiscriminatie gelegitimeerd wordt. D66 zal zich in de komende periode hard maken voor
953 het schrappen van al die uitzonderingen. Er mag geen hiërarchie zijn: iedereen moet even goed
954 beschermd worden tegen discriminatie.
955

956 D66 zal zich daarom ook in de komende periode weer actief inzetten voor specifieke kwesties,
957 zoals erkenning van de rechten van gehandicapten, van getrouwde homoparen, de schrijnende
958 positie van transgenders, de achterstelling van eenpersoonshuishoudens, of de ongelijke beloning
959 van mannen en vrouwen.
960

961 Veiligheid en recht

962 Georganiseerde criminelen opereren steeds vaker grensoverschrijdend. Mensenhandel,
963 drugsmokkel en financieel-economische misdaad zijn slechts enkele voorbeelden. Politie en
964 Justitie werken dan ook steeds vaker over de grenzen heen samen, zodat criminelen niet langer
965 kunnen profiteren van het bestaan van nationale grenzen. D66 juicht dit toe. Maar die
966 samenwerking moet wel veel efficiënter zijn, en er moet dringend democratische controle op
967 komen door het Europees Parlement. De huidige intergouvernementele methode van
968 besluitvorming, achter gesloten deuren en met verlamme veto's moet snel worden vervangen
969 door de democratische methode, zoals voorzien in het Verdrag van Lissabon.
970

971 > D66 streeft op termijn naar een Europese politiemacht voor het bestrijden van
972 grensoverschrijdende misdaad, en naar een Europees Openbaar Ministerie. D66 steunt de
973 versterking van Europol en Eurojust, zoals voorzien in het Verdrag van Lissabon, maar dan wel
974 onder democratisch toezicht van het Europees Parlement, en op voorwaarde van goede regels
975 voor rechtsbescherming van burgers en bescherming van persoonsgegevens. Dit laatste geldt des

976 te meer voor de samenwerkingsverdragen van Europol met derde landen, zoals de Verenigde
977 Staten.

978
979 > Binnen de Europese Unie moeten Europese maatregelen steeds onderworpen zijn aan
980 gerechtelijke toetsing door het Europese Hof van Justitie.

981
982 Buiten Europa

983 In grote internationale vraagstukken moet de Europese Unie de ambitie hebben een prominente
984 rol te spelen. Als tegenwicht voor de groeiende Aziatische invloed in Afrika, de groeiende
985 invloed van de Arabische wereld in Zuid-Azië, of voor de manier waarop de Verenigde Staten
986 hun Global War on Terror vormgeven. Maar ook als bemiddelaar in het Midden-Oosten conflict.
987 In al deze situaties is de Europese Unie effectiever als de lidstaten gezamenlijk optreden. Daarom
988 moet er een gemeenschappelijk buiten-Europees beleid komen. Dat betekent één EU-minister van
989 Buitenlandse Zaken en één diplomatieke dienst. Op die manier spreekt de Europese Unie met één
990 mond, hopelijk in de toekomst ook in de Veiligheidsraad. Het alternatief is op den duur een
991 irrelevant Europa. Dan maken straks China, India, Rusland en de Verenigde Staten geheel alleen
992 de dienst uit.

993
994 > In het verlengde van een Europees buitenlands beleid ligt een Europees veiligheids- en
995 defensiebeleid. Ook hiervoor geldt dat Europa dan gezichtsbepalend vorm kan geven aan
996 internationale civiele of militaire missies en aan specifieke Europese veiligheidsbelangen. D66 is
997 voorstander van verdergaande samenwerking van defensieonderdelen van verschillende lidstaten.
998 Dit geeft de Europese Unie meer slagkracht in haar externe optreden en opkomen voor specifieke
999 Europese veiligheidsbelangen. Europa kan zich door een combinatie van diplomatie,
1000 ontwikkeling en veiligheidspolitiek onderscheiden. Ook biedt samenwerking kansen voor een
1001 verdergaande taakverdeling en specialisatie tussen de verschillende legers. Zo sluiten de
1002 capaciteiten van de lidstaten beter op elkaar aan. Maar voorlopig is het nog niet zo ver en pleiten
1003 wij voor intensievere samenwerking tussen kopgroepen van lidstaten. In alle gevallen is voor
1004 uitzending van troepen de goedkeuring van nationale parlementen noodzakelijk. De NAVO blijft
1005 een belangrijke partner voor de Europese Unie.

1006
1007 > Armoedebestrijding. Nederland is een van de weinige landen die het streefpercentage voor
1008 ontwikkelingssamenwerking haalt. Daar mee is Nederland in een uitstekende positie om de
1009 Europese lidstaten en overige westerse landen aan te sporen hun aandeel te verhogen. Hoewel de
1010 Europese Unie nu de grootste donor ter wereld is moeten hierover tussen de lidstaten vergaande
1011 afspraken worden gemaakt.

1012
1013 > Europees asielstelsel. Jaarlijks komen veel bootvluchtelingen op zee om bij hun poging Europa
1014 te bereiken. Disproportioneel veel vluchtelingen komen aan in zuidelijke lidstaten. De oplossing
1015 is niet om alleen de muren van Fort Europa te verhogen. D66 kiest voor nadruk op preventie,
1016 door middel van een actieve Europese rol op het gebied van ontwikkelingssamenwerking maar
1017 liever nog het wegnemen van handelsbarrières, conflictpreventie, humanitaire hulp, en het
1018 beschermen van mensenrechten in landen van herkomst. Met een Europees Blue Card systeem
1019 moet de Europese Unie bovendien een legaal alternatief bieden voor migranten. Daarnaast moet
1020 solidariteit tussen de lidstaten het asielstelsel kenmerken. Nationale grenzen hebben binnen de
1021 Europese Unie immers hun betekenis verloren. Amsterdam is maar één busrit van Malaga
1022 verwijderd. En de concurrentie tussen lidstaten leidt tot een onwenselijke race om het strengste

1023 beleid met een toename van illegaliteit als gevolg. Daarom is een verbetering van het bestaande
1024 Europese asielbeleid dringend noodzakelijk, te beginnen met een betere werking van de Dublin
1025 conventies.

1026
1027 > Samenwerking op consulaire zaken. Lidstaten van de Europese Unie moeten buiten de
1028 Europese Unie waar mogelijk consulaire dienstverlening intensiveren. Bijvoorbeeld met EU-
1029 ambassades waar alle lidstaten gezamenlijk hun burgers, die elders wonen, ondernemen of reizen,
1030 bijstaan. Nederland kan haar capaciteit dan inzetten voor haar prioriteiten of specifieke belangen,
1031 zoals handel, seksuele en reproductieve rechten en gezondheid of cultuur.

1032
1033 > De grenzen van de Europese Unie liggen niet uitsluitend op het Europese continent: Ceuta,
1034 Frans Gyanana, Martinique, La Réunion, de Canarische Eilanden en voor Nederland de Antillen
1035 zijn door hun binding met een lidstaat onderdeel van de Europese Unie. In de meeste gevallen is
1036 er voor hen een speciaal wettelijk regime.

1037
1038 Antillen
1039 D66 streeft naar een snelle modernisering van de relatie tussen de Europese Unie en de Landen
1040 en Gebieden Overzee (LGO). D66 wil met de implementatie van de door de Europese Commissie
1041 voorgestelde modernisering van de samenwerking tussen de Europese Unie en de LGO niet
1042 wachten tot de afloop van het huidige LGO-besluit eind 2013, maar wil voor burgers van de
1043 nieuwe landen in het Koninkrijk (Curaçao, Sint Maarten en Aruba) en voor de burgers van
1044 Bonaire, St. Eustacius en Saba (BESeilanden) bezien of en in hoeverre de modernisering
1045 eerder kunnen worden geïmplementeerd.

1046
1047 > D66 ziet de LGO als onderdeel van de grote Europese familie en wil daarom bevorderen dat
1048 verschillende Europese standaarden die de Antilliaanse samenlevingen ten goede kunnen komen
1049 ook op de LGO's worden toegesneden en zo snel mogelijk worden geïmplementeerd. Te denken
1050 valt aan deugdelijk en integer bestuur en aan het deugdelijk functioneren van overheids-n.v.'s,
1051 maar ook aan milieu en onderwijs.

1052
1053 D66 pleit ervoor de moderne samenwerking tussen de Europese Commissie en de LGO juist ook
1054 te richten op de versterking van het menselijk kapitaal door ondersteuning van het onderwijs- en
1055 opleidingsstelsel, en op het bevorderen van de veiligheid door het bestrijden van criminaliteit,
1056 drugshandel en mensensmokkel en het tegengaan van illegale immigratie.

1057
1058 > D66 pleit ervoor de toekomstige handelsrelaties en - regelingen tussen de Europese Unie en de
1059 LGO te moderniseren en te structureren en meer te richten op kansrijke economische activiteiten
1060 van de LGO. De LGO kunnen zich ontwikkelen tot strategische EU-handelspartners in het
1061 Caribische gebied waarmee hun posities in de verschillende regionale verbanden alleen maar
1062 verstrekt wordt. In dit verband bevordert D66 onderzoek naar de mogelijkheden om met hulp van
1063 de EU industriële, logistieke en kennis- of dienstverleningsgerichte activiteiten van de nieuwe
1064 Koninkrijkslanden en de BES-entiteiten verder uit te bouwen.

1065
1066 In gemoderniseerde verhoudingen tussen de EU en de LGO zal de samenwerking meer dan ooit
1067 gericht worden op de ondersteuning van de belangrijkste economische peiler van 'onze' LGO's,
1068 namelijk het toerisme

